

Nemunas

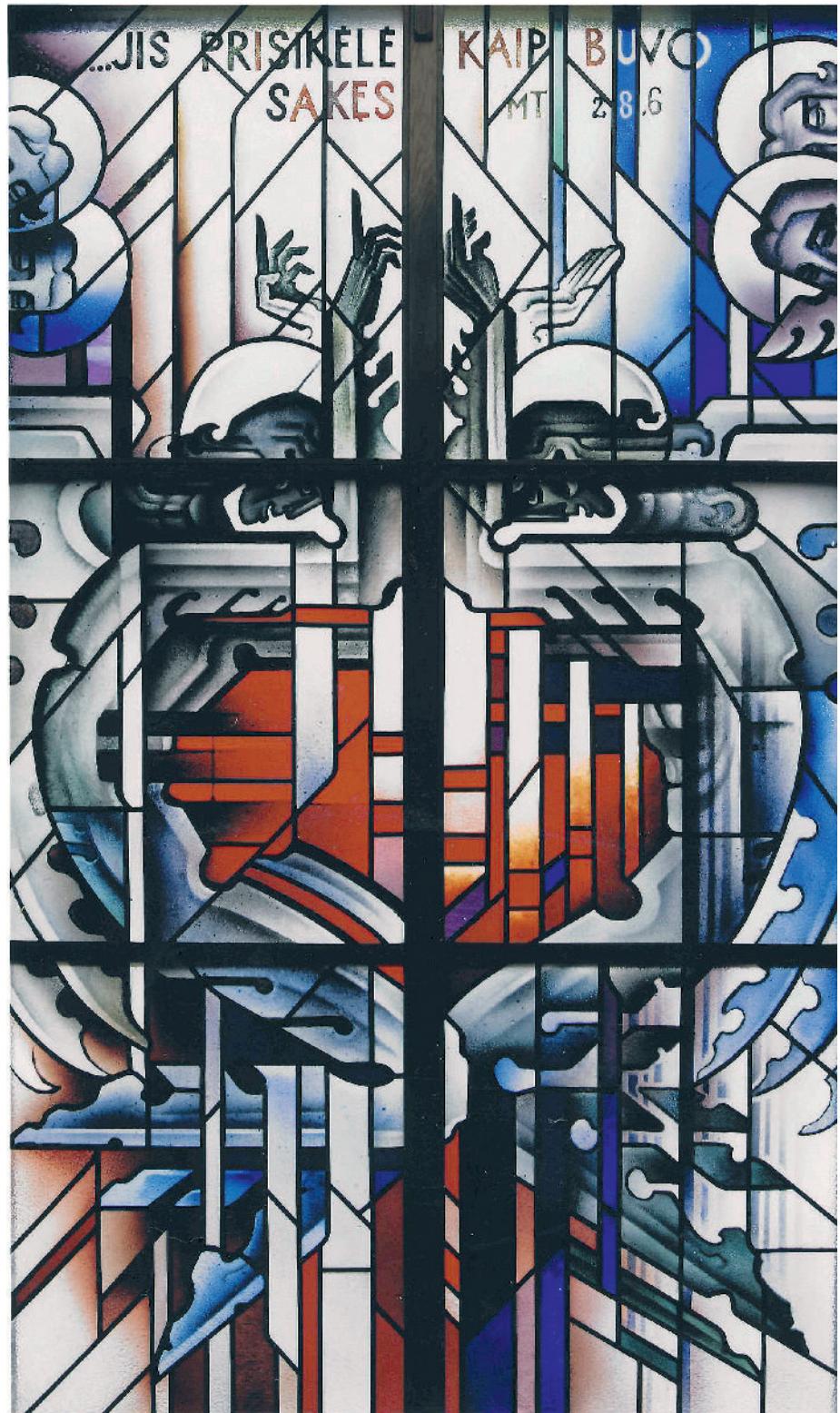
Nr. 10
(283-724)

2010 m.
kovo 18-24 d.

Kaina 2,50 Lt



KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS



Giesmė žirgui ir šviesai 2 p.

Kazys MORKŪNAS. Kryžiaus kelio stotys Utenos Dievo Apvaizdos bažnyčioje. Kairėje: pirmoji stotis – Jėzus nuteisiamas mirti („Jézus ir Pilotas“). Dešinėje: „Jis prisikėlė, kaip buvo sakes“ (Mt. 28,1-8).

Jurgita MATULEVIČIŪTĖ

„Kauno rampa“
tėsia senas
tradicijas
ir kviečia
i 38-ąjį
festivalį 9 p.

Kauno Laiptai

3-7 p.

Proza _____ Jaroslavas MELNIKAS

Poezija _____ Evaldas IGNATAVIČIUS

Inga STEPUKONIENĖ

Kai skaudu dėl gyvenimo ir žmogaus

Dalia MARKAVIČIENĖ

Sunkus lengvumas bute A4

Valdemaras KUKULAS

Jau bijau pasakyti: nauja



Giesmė žirgui ir šviesai

Aldona ŽEMAITYTĖ

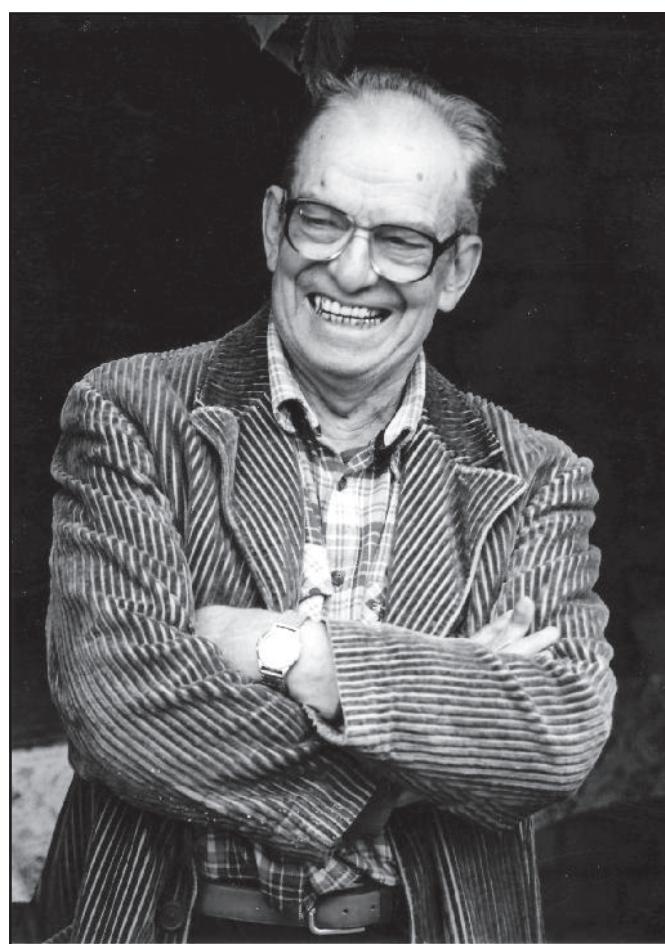
Kas nežino profesoriaus Kazio Morkūno, pramynusio ryškų pėdsaką Lietuvos vitražo istorijoje, puikaus piešėjo ir piešinio komponavimo meistro, autoriteto kelioms dailininkų kartoms. K. Morkūnas nesensta, nors šių metų kovo 4 d. jam suejо jau 85-eri. Prisimeinu jį dar penkiadesimtmetį, kai pradėjome bendrauti, tad stebina, kad metų našta jį vis aplenkia. Eigasties lengvumas, kūno judrumas, dvasios gyvybingumas, minties aštrumas, kūrybinė aistra ir nepakartoama morkūniška šypsena bei per dešimtmečius kaip gyvybės eliksyras išgarsėjusi morkūniška kava, kuri svečiams patiekiamā ir ypač iškilmingomis gyvenimo progomis, ir artimų bičiulių būrelyje.

Stebina ir kitas: eina metai po metų, suaktyks po suaktyčių, o K. Morkūnas vis dar neįvertintas nepriklasomas Lietuvos Nacionaline kultūros ir meno premija. Vienas taučiausiu ir drauge moderniausiu menininkui kažkaip aplenkiamas premijos skirstytojų... Kam teko matyti keletą metų jo dirbtuvėje dulkius didžiulės apimties eskizus, suprato profesoriaus kartelį, kai buvo paniekinta jo idėja pakeisti senojo Seimo pastato fojė esančius jo paties sukurtus vitražus (pusiau figūrius, pusiau ornamentinius) naujais, kurie atskleistų Lietuvos istorijos epopėją svarbiausiais mūsų valstybės istoriniaisiais momentais.

Per istorines asmenybes menininkas buvo sumanęs parodyti Lietuvos valstybės istorijos etapus. Asmenybų galeriją pradeda didieji Lietuvos kunigaikščiai, toliau – tautos žadintojai aušrininkai, nepriklasomybės savanoriai, pokario partizanai... Istrižos figūros – K. Morkūno stilus specifika ir meninės raiškos atradiamas – žiūrovo žvilgsnį prikausto monumentalumu, ekspresija, dinamizmu. Ciklas „Senolių kelias“ taip ir liko tik natūralaus dydžio kartonuose. Seimo šeimininkai – nei dešinieji, nei kairieji – nesusidomėjo mūsų istorijos pranokėjais, nors eskizus matė ne vieną kartą ir žadėjo pasirūpinti, kad milžiniškos apimties ir idėjos požiūriu reikšmingas darbas nežytū veltui. Mėtydami tūkstančius litų kairėn dešinėn, mūsų valdantieji, deja, pagailėjo lėšų ir paramos talentingomu menininko prasmingam kūriniui.

Klausdama savęs, kodėl menininkas, savo kūriniuose išryškinės istorinę Lietuvos valstybės galybę ir kovas už Nepriklasomybę naujaisiais laikais, nebubo prisimintas net Lietuvos vardo tūkstantmečio metais, einu į jubilejinę K. Morkūno parodą, sudarytą iš dviejų dalii: „Giesmė žirgui“ (kompozicijos, piešiniai, vitražai) ir Utenos Dievo Apvaizdos bažnyčiai skirti vitražai, piešiniai. Puiki paroda, surengta Vilniaus dailės akademijos galerijoje „Akademija“. Vyrauja monumentalus rūstis, iškilminga tyla ir dvasios ramybė. Vitražų reprodukcijose žaidžia mėlynos, raudonos, žalių spalvų saskambiai, tokie būdingi profesoriaus monumentaliomis ištrizainėms, figūrierais kompozicijoms.

K. Morkūnas arklius myléjo nuo pat mažumės, kai juos ganė. Dar būdamas mažas vaikeilis, ištyrinėjo jų gyvenimą. Jaudina jo, ketvirtuoju skyriaus mokinuko (1936 m.), piešinys „Žiaurūs mūšiai prie Širvintų“, kuriame dešimtmetis vaikas jau demonstruoja savo meilę Tévynei, jos istorijos pažinimą ir susizavėjimą žirgais. Tas laiko išblukintas piešinys kabo parodoje priešais bene monumentaliausią, dar sovietmečiu išgarsėjusį vitražą „Saulės mūšis“ (1985 m.), sukomponuotą Šiaulių „Saulės“ kino teatre. „Saulės mūšyje“ senovės lietuvių žirgai – išraiškingi, galingi, išdidūs, kaip ir mūsų senieji kariai, ir, rodos, šypsosi tokia pažystama... morkūniška šypsena. Abu šie kūriniai nenukleidžia vienas kitam kompozicijos išdėstymu, ritmika ir paliudija, kad tame mažame ano laiko vaike jau gyveno didysis dailininkas K. Morkūnas.



Profesorius mus pasitinka su savo nepakartojama šypsena.

Apžvelgiant nepriklasomybės laikotarpio K. Morkūno kūrybą, prieš akis išskyla atstatytoji Vilkaviškio Švč. Mergelės Marijos apsilankymo katedra, kurioje profesorius sukūrė didingus vitražus – scenas iš Marijos gyvenimo. Mėlyni vitražai, išpindus saulei, puošnai ir šventiškai užlieja džiugesiu balą katedros erdvę.

Prieš kelerius metus K. Morkūnai susirado Utenos Dievo Apvaizdos bažnyčios projektuotojas, vilnietis architektas Ričardas Krištavavičius. Gerai pažindamas vitražų maestro braižą, architektas suprato, kad šiuolaikiskai, pusiau rotondinei jo projektuojamai bažnyčiai reikia K. Morkūno vitražų. Jie turėjo užpildyti keturiolika puslankiu išdėstyti langų, pasakodami Kryžiaus kelio istoriją. Jau kūrybinio darbo metu virš altoriaus atsirado didžiuliai erdvinių vitražai – Prisikėlęs Kristus, laiminantis žmones, ir Dievo Apvaizdos akis. Lietuvoje tai pirmas kartas, kai keturiolika Kryžiaus kelio stočių sukuriamos vitražo technika. „Greitai pagavau architektą idėją, – pasakoja K. Morkūnas. – Nuo vitražų nuvaliau siužetinio pasakojimo apnašas. Daugelyje stočių palikau tik Kristų su kryžiumi, einantį iš lango į langą. Baltas, iðvasintas šviesos simbolis – kryžius ir Kristus: grūvantis, besikeliantis, kenčiantis, kalamas prie kryžiaus, nui mamas nuo jo...“

Kryžiaus kelio finalą, paskutiniąsias stotis, profesorius siužeto prasme perdirbo, tarsi

pakeisdamas pačią temą. Pavyzdžiui, vietoj nuémimo nuo kryžiaus scenos ir Nukryžiuotojo vyniøjimo į drobulę, K. Morkūnas lange vitraže suklupdė du angelus aukštyn pakeltomis rankomis. Ant jų iš viršaus srūva gelsva šviesa, o iš Mato evangelijos paimtas užrašas skelbia: „Jis prisikélé, kaip buvo sakęs“. „Kai nuvežém eskizus parodyti Panevėžio vyskupui Jonui Kauneckui, jis pareiškė – kad tik nebūtu jokio moderno. Iš nejaukios padėties išgelbėjo bažnyčios klebonas Henrikas Kalpokas, prisiemės visą atsakomybę. Vyskupas pareikalavo, kad eskizai būtų padaryti natūralaus dydžio kartonuose ir du mėnesius eksponuojami bažnyčioje. Buvo surengta savotiška apklausa, pastatyta urna, į kurią žmonės metė lapelius su atsiliepimais, balsavo „už“ ar „prieš“ tokius vitražus. Atidarius urną paaikškė, kad 400 balsuotojų buvo „už“ ir tik pora „prieš“. Jau 2005 m. šventiniant bažnyčią vyskupas pamatė erdvinį Kristų ir Apvaizdos akį. Pasakė: „Čia gerai padarei, bet kad stacijose nebūtu jokio modernizmo.“ Kartą užsukęs į Uteną ir apsilankęs bažnyčioje, kai jau buvo sumontuoti keili langų vitražai, vyskupas išsitarė: „O vis dėlto man patinka...“

Už didžiojo altoriaus, už erdvino priskėlusio Kristaus, liko tušti pailgi langai, ir jiems K. Morkūnas daro erdvinius vitražus – baltus angelus besimainančios lauko šviesos fone. O kas apšviečia 5 metrų ūgio Kristaus figūrą, ka-



Šv. Kazimieras Vilkaviškio katedros zakristijoje.

bančią virš altoriaus, atitrauktą trijų keturių metrų atstumu nuo sienos? „Šviesa, – sako profesorius, – kranti iš viršaus, iš sono pro tuos pailguosius langus.“ Prieteminga šviesa, susitekianti šiam didingam meno kūriniui ramybės, dvasingumo ir mistiškumo.

Daugiau kaip dviečimt metų K. Morkūnui talkina vitražo meistras Vaižgantas Černiauskas, kurio specialybė – vitražistas-restauratorius. Vaižgantas preciziškai sumontuoja stiklo gabalus pagal K. Morkūno eskizus. Tai gi jo dėka gimsia paskutinio darbo etapo rezultatas – jau baigtas vitražas, kuris pagauna nuo Saulės ar debesų nusileidžiančią šviesą ir perkeičia ją taip, kad žiūrinčiam kvapą gniaužia lyg ir efemeriski, bet monumentalumu pribloškiantys meno kūriniu. Vaižganto darbas dar ir tuo unikalus, kad jis vienintelis Lietuvoje sudėtingo piešinio didelius erdvinius vitražus montuoja be išorinio karkaso, panaudodamas tvirtą vidinį karkasą. Toks milžiniškas stiklo ažūras kabo ore, stebindamas ne tik eilinius žiūrétojus, bet ir specialistus.

Prof. K. Morkūnas iki šiol Vilniaus dailės akademijoje dėstė piešimą. „Atsisakiau dėl križės ir dėl amžiaus“, – juokiasi profesorius. Vasaras jis leidžia ne kurortuose, kaip kai kurie kolegos, o Linkmenyse, savo sodyboje ant ežero kranto. Ten, kaimyno kluone, jis padarė natūralaus dydžio piešinius ir kartonus visoms savo bažnyčioms, o palėpėje iširengtame kambaryje eskizuoją mažesnius darbus. Lėtu ritmu tada teka jo dienos. Birželį, kai švinta anksti, jis keliasi apie trečią valandą ryto. Dar prieplanda, bet aistringas žvejys išplaukia į ežerą. Nepaisydamas garbaus amžiaus, vis dar irkluoja pats, leisdamas valtyje įrengtam motoriukui pailsėti. Nuirkluoja tris keturis kilometrus, kol priplaukia žuvinges vietas. Žvejoja dvi tris valandas. Grįžęs kepa žuvį. „Mégstu ir moku tai daryti“, – sako jis. Paskui pamiega porą trejetą valandą ir sėda dirbti. Dirba visą dieną, niekas netrukdo. Šeimyna ar svečiai dažniausiai apsilanko tik savaitgaliais. O vakare eina anksti miegoti, pusiau miega išklausęs „Panoramos“ žinias.

Vilniuje – atvirkšciai: profesorius gulasi dyvilyktą ar pirmą valandą nakties, ryte leipsta miegu... Tad lieka jam palinketi kuo greičiau, kai tik prašvis pavasaris, palikti visokių ydų pilną miestą, keliauti į gamtą, kuri yra kūrybos iškvėpėja, sveikatos palaikytoja, gyvenimo džiaugsmo teikėja...

**Kazys MORKŪNO
asmeninio archyvo nuotraukos**



Ketvirto skyriaus mokinuko Kazio MORKŪNO piešinio „Žiaurūs mūšiai prie Širvintų“ fragmentas. 1936 m.



Jaroslavas MELNIKAS

Ranka

Zenono BALTRUŠIO nuotrauka

Janiną Naudužienę išprievertavo už krūmų gūdžią sekmadienio naktį Bezdonių (keistas pavadinimas) miško parke, kai ji éjo namo iš savo draugės Veronikos Abramikienės gimtadienio. Tik išlipsi iš autobuso ji pastebéjo, kad drauge su ja (pro kitas duris) iššoko kažkoks vyriškis tamsia striuke: bet juk ji neims bégti paskui autobusą ir rėkti, kad jis sustotų ir vežtų ją toliau (i tolimesnį, kur jai néra kas veikti, rajoną), nes, matote, ji išsigando. Išlipo tai išlipo, ji nusprendė nekreipti dème-sio ir be reikalo nervų sau negadinti, nes ir taip jautési pavargusi (keista, kad gimtadienis - beje, triukšmingas - nesuteiké jégų, o atvirkšciai, net išvargino).

Vyriškis éjo iš paskos, atsilikdamas per kokį penkiasdešimt metrų. „Skuba, kaip ir aš, namo, pas savo vaikelius“, - raminosi Janina, spartindama žingsnį ir pasukdama tamsia aléja, vedusia per nedidelį miško parko plotelį pro medžius besišviečiančią daugia-aukščių link. Kaip dažnai būtent ta apgaulinga „artimos prieplaukos šviesa“ mus klaidina: vargu

ar ji būtų ryžusis pasukti į prie pat žemės palinkusių liepų ir ažuolių patamsi, jei būtų reikėjė beveik apciuopomis eiti pusvalandži. Tačiau „šviesa priekyje“, „visiškai greta“ bylojo apie saugumą, apie artimą jaukumą ir tą laimingą, nerūpestingą sielos būseną, kuri apims, kai tik praversi buto duris, užėisi nors į mažą, bet jaukią virtuvėlę, užkaisi arbatinį... Ji jau girėjo, kaip švilpia arbatiniš, leidamas garus, jau mēgavosi aromatizingos arbatos kvapu, kai kažkieno ranka (kieno gi, jei ne to vyriškio) užspaudė jai burną ir svetimo, sunkiai alsuojančio, galingo kūno svoris privertė jos kelius su linkti, ji nukrito ant žemės kone veidu, vos spėjusi ištisti rankas. Tą akimirką jai nutiko kažkas be galo keisto: užuot rėkusi ir įnirtingai priešinosis (beje, ji nedaug turėjo šansų, kad pasiseks, tą velyvą valandą ir tokioje vietoje), ji staiga visa sustiro. Tarsi jos valią kažkas būtų paralyžiavęs: taip nutinka, kai gyvaté kerta aukai ir ta sostingsta, nuodū paralyžiuotais raumenimis. Tik pajuto, kaip

vyras atlenkė peilį, mintyse ji atsisveikino su gyvenimu, tarsi sie-los gelmėse ir būtų laukusi jo pa-baigos, nedrįsdama sau to prisipažinti ir pati prieš save pakelti ranką. Beje, niekada nesužinosime, kaip iš tiesų paaiškinti tokį keistą Naudužienės elgesį. Tačiau... Tačiau vyriškis, kaip pasi-rodė, visai nesirengė perpjauti sa-vu aukai gerklės: jis tik pakišo jai ranką po sijonu - ir staiga Naudužienė pajuto, kad ji be kelnaičių, ir tai ją dar labiau sukaustė. Tai buvo net ne gėda, o kažkoks vi-siškas siaubas, kuris atrodė kaip sapnas, taip, sapnas - nes taip ne-gali būti, taip nebūna, likus vos penkioms minutėms kelio iki na-mų. O kai atsitokėjo - pajuto sa-vyje svetimą kūną, kuris dirbo rit-mingai ir įnirtingai, varinėdamas prieš jos valią kraują ir joje pa-čioje (ji pajuto, kaip krétusį dre-bulį pakeitė šiluma ir atsipala-davimas). Po kokių trijų minučių vis-kas buvo baigta - vyriškis kaž-kaip gailiai sudejavos, triskart su-trükčiojo, stipriai suduodamas vi-su dubeniui per jos nuogus sédme-nis, kažkas karštas, svetimas, lip-nus pliūptelėjo į Naudužienę, ir staiga jis apmirė jai ant nugaros (ji gulėjo ant pilvo, veidu į žole). Regis, jis buvo nustebintas jos nuolankumo ir dabar, kai savo pa-siekė, jautėsi sutrikęs. Jis taip gu-lėjo ant jos ilgai, sunkiai alsuo-damas jai į pakaušį (gal galvojo, ką padarė?) - kol ji keistu būdu ji pajuto: jau ne kaip visiškai svetimą, o kaip kažkā susijuši su ja ne-matomomis gijomis. Koks keistas buvo tas pojūtis! Jai kažkaip per-sidavė jo sutrikimas, ir kai jis, ne-jučiomis atskirkamas nuo jos, pa-glostė jai galvą, ji tai priémė vos ne kaip normalų dalyką. Ir jau kitą akimirką jis išnyko - nė nepaste-bėjo kaip, neišgirdo.

Koks ryšys tarp šių dviejų situ-acijų? Čia ypatingo proto nerei-kia, kad susigaudytum. Kai Naudužienė vagais negalais parsira-do iš miško parko namo, ji, žioma, buvo šoko būsenos. Bet ir čia pats likimas (ar Dievas?) buvo jos puseje: vyras, Naudužas, kaip tik komandiruotėje, tad ji turėjo pa-kankamai laiko atsitokėti ir vis-ka apgalvoti. Pagulėjusi ant so-fos, iškipta stuporo, ji staiga émė verkti ir verké, retsykiaiškai pratrük-dama rauda, kokį pusvalandži. Nie-kas jos negirdėjo. Ir ji nejautė po-reikio skambinti draugėms (dabar jas matyti norėjosi kuo mažiau-siai). Ūmai pašoko ir puolė, apim-ta siaubo, į vonią. Atrodé, ji nu-plaus nuo savęs ne tik miško par-ke prilipusį purvą, bet ir pačią odą. Tačiau „purvo viduje“ pojūtis jos neapleido. Iš „vidaus“ išplauti sa-ve taip kaip iš išorës jি negalėjo. Na ir jei būtų galėjusi, vis tiek jos nebūtų apleidęs tas pojūtis.

Tik po to, kai sulaukusi ryto kreipési į moterų konsultaciją, kurioje atliko visus tyrimus ži-amonoms ir nežiemonomoms lytiniu būdu plintančiomis ligoms nustatyti, ir kai po trijų dienų išsiki-nio, kad niekuo neserga ir bijoti néra ko, ji nusiramino. Jos min-

tys prašviesėjo, „purvo viduje“ pojūtis beveik išnyko, ji émė gal-voti, kad „tai, kas nutiko“, šian-dienos požiūriu iš tiesų yra tik sapnas. Kodél gi ne. Kodél siaubo, kuris nepalieka pėdsakų, ne-palaikius sapnu? Ji apsidžiaugė ir padékojo likimui, kad vyras nieko nežino ir bégant metams negalés būti jai gyvas primini-mas, kad tai ne sapnas...

Tik štai, kaip jūs jau atspėjote, visiškai savęs apgauti Naudužien-ei nepavyko. Po devynių mén-eisių ji kaip niekur nieko pagimdė sveiką ir labai gražų berniuką, ku-rij pavadinio Leonardu, kaip Leo-nardą da Vinči. Pakvaišę iš lai-mės vyras nepriestaravo (nors šir-dies gelmėse laukė, kad sūnų pa-vadins Jonu, jo garbei). Žinoma, čia įrodymų, kad bernuko tévas - prievertautojas, néra, nes po sa-vaitės sugrižęs iš komandiruotés vyras lovoje Naudužienės nepa-liko ramybėje visą ménesi. Ir vi-siškai įmanoma, kad jo reproduk-cinės galios staiga nubudo, būna ir tokį stebuklų bei sutapimų. Ta-čiau, sutikite, labai jau nedidelė tikimybė.

Bet Naudužienei ir ji buvo svarbi. Nes - nors jai, kaip ir mums, buvo akivaizdu, kieno sū-nus - norėjosi save apgauti ir man-yti, kad galų gale ji galbūt pa-stojo nuo savo vyro. Kadangi to-kios mintys buvo patogenės ir teikdavo ramybę, o kitokios ne-patogios ir atnešdavo disharmoniją, Naudužienė pamažu pripara-to būtent taip galvoti. Tokiais at-vejais, sutikite, ne tiesa svarbu. Tik kartais, kai pavargdavo nuo vyro ir net, būdavo, nekësdavo jo (o tokie periodai užeidavo), ji staiga prisimindavo tą ranką ant savo galvos - tą paskutinį jude-sį, neatitinkantį prievertautojo ir maniako įvaizdžio, kai jis pa-glostė ją, nežinodamas, kaip iš-siskirti, prieš išnykdamas am-žiams. Tarsi būtų nujautęs, kad palieka joje sėklą, kuri sudygs, ir tokiu būdu jie kažkaip susi-jungs, per kraują, amžiams. Ten, dausose. Ir tada ji imdavo raudoti, pati nežinodama, kodél: taip, kad vyras, Naudužas, šeimyninėmis languotomis trumpikémis vi-durnaktį palinkdavo ties ja ir tra-tédavo, kvépuodamas negeru nakties kvapu: „Na, ko tu, kas tau? Kas nutiko? Ko tyli? Kas nu-tiko?“ Bet Naudužienė tik verkdavo, verkdavo, nieko nesakyda-ma, įkriaubusi veidą į pagalvę, kol išsekdamo ašaros ir ji užmig-davo, staiga keistai nusiraminu-si, kaip nusiramina apie viską pa-miršę tie, kurie kartą pažvelgė į išvirkšciają pasaulio pusę.

Kalbant apie Vakarų pasaulio poetus, tekų konstatuoti, kad, tarkim, Homeras, Dante, Goethe iš tiesų statė savo poetinį pa-saulį kaip rūmą, o daugelis kitų, netgi talentingiausių, tebuvo apdailos meistrai. Jie dekoravo, dažė, nuostabiai išradinės ornamentais puošę jau stovinčių rūmų sienas, lubas, duris, bal-konelius, koridorius ir užkaborius.

Lenkiamės *statytojų* titaniško darbo didybei, bet žavimės ir dekoruotojais, graveriais, sietynų ir sostų puošėjais bei dai-lintojais.

Su slapta elegantiškos gėdos dozele vis dėlto turėtume pri-sipažinti - kartais netgi labiau nei rūmų statytojais.

Dviejų poetų - gimusiuju maždaug penkiasdešimtaisiais - pokalbis Poetiniame Druskininkų rudenye.

- Būdami jauni mes dar siekėme šiokio tokio ryšio su skaitytoju, Kaziliūnaitės karta - jau nebe.

- Manai? O gal - dar nebe?

Ir kažkuris jų, jau abiem tolstant:

- Jeigu būčiau labai pasiilgęs poezijos, turbūt skaity-čiau Čigriejų, bet dabar, kai esu ja persisotinęs, skaitau Marčeną...

cave canem

Vlado BRAZIŪNO
nuotrauka**Evaldas IGNATAVIČIUS****KORALŲ MIESTAS**

Nerijai, nes katinai

*mus pasitinka miesto katinai
jiems mūs būtis nebūtina atrodo
jų sielos amžinos jų akys gražios juodos
bet mus pažista jei nebūtinai*

*karalių miestas stebina mane
jau šimtą kartų aš buvau išėjęs
kare pralošęs kortom pralaimėjęs
bet jis kaip vėjas sužeistam sapne*

*sugrįžta baudžia lapais moteriškę
ji mums ištryško* iš senų paveikslų
kaip Hofmanas kaip visas šitas laikas
tarp Potsdamo ir Rusdramio ištryško*

* kartą giliai vakare trys pavargę peraugę
lietuvių sutiko lapus šluojančią pulkininko
našlę ir iš dyko graudumo puolési jai
padėti

Karaliaučius, 2009 12 01

MANO NUMERĒLIAI

*ruduo įvilk manė j lėtą rūko sielą
tie debesėliai šviesūs bet prabangūs
kuriai jūs vaikštot žvelgdam pro langus
kol mano akys pamatot debesėli*

*juos valgė Gintas nes Geda augino
kol atsivalgė kaip plombyro vaikas
iš kreivo veidrodžio labai keistai pasviro
ir man pasakė pagalvojės laiką*

*pro šalį nert pašūdeliaut svajonių
yra ten miestų iš lietaus ir pieno
kur mano sesės sielvartauja kloniais
kur mano broliai ropinėja sienom*

*maži dalgeliai jiems labai patogūs
bet vagos kreivos runkelius kapnoti
nutiesus plentą išvažiuoja stogas
o likęs namas ima garsiai loti*

*garsus garsiems pasikartok kirčiuotę
pas mus kartojuos niekada nebuvo
tokių nes jiems įsaké joti
i miestą gavo butą šaldytuvą*

*labai gražus viduj įdomūs bégiai
man buvo gaila nes kažkas ten ūkė
gal atvirukas prisivalges sniego
paskui kažkas surūkė atviruką*

*iškosėjo kaip fokusas atrodė
atveždavo iš vilniaus vieną kitą
parodyt ir patikrint ar supratom
paskui gvazdiką déjom ant granito*

*ilgai galvojom nieko nesupratom
kas šitas žydas ir už ką lietuvis*

*nes tokius kviesdavo labai keistos arbatos
beveik be skonio ir beveik be šūvio*

*kuo weinachtsmarkte džiugindavo vyną
kad mūsų kojos dar ilgai girdėtų
ir kiestų šokti joptvaimat gruziną
ibitvaimat* arménas apsišvietęs*

*nors sutinku – nesiklijuoja laikas
prie šito – kaip jų pavadint – pasažo
labai tikslus tas nukreivėjės vaikas
tikriausiai iš krepšinio arbitražo*

*kur gaudavom i kaši ir i dūdą
dėl viso pikto reik įtvirtint skaičių
ir apskritai nebūtume apsnūdę
kaip pazikas iš ukmergės per laicius*

*néra atgal yra maždaug i priekį
iries alkūnėm nežinai ką duoda
už ką ir kiek bet juk svarbu ne kiekis
o meilė supratimas ir paguoda*

*tai duok atgal – bet sudrumstos klasiokės
jos nemokėjo duoti būtų davę
nes vaistinė jų nieko neišmoke
iš principo labai neblogą kavą*

*aš supratau gerai pradėjau busti
ir net gerų minčių temperatūrai
aš sutaupiau numigti ir apsnūsti
ir alibi vadinau kultūrą*

*sunkiom dėžém rauginti českavoti
kam tau tos knygos nežinau bet gaila
ten atlėpausis stebi ilgakotę
jo rankoj peilis neriasi iš kailio*

*ir neria žemén i šio teksto pradžią
pro šalį sugadinęs debesėli
daugiau nedrįsęs pasakykim ačiū
stati paplokim ir įpilkim smėlio.*

*labai gražus šis judantis paveikslas
bet kaip laikyt iekas neišmokė
nes mūsų amžiuj mums neliko laiko
ir aš likau pas ketvertus penktokas*

* vienas vaikas yra tais laikais savo
dieduko filologiskai klausęs: kuo
skiriiasi joptvaimat nuo ibitvaimat

Karaliaučius, 2009 12 01

RUSIŠKAS JUMBO BEATAS

*pabėgti nuo jo
kaip transilvanijos stepėmis
vyskupas bonifacijus bėgo nuo savo
apkrikštystu pečenegų saujeles
taip ir nesupratusios iki galio
ar jis ir yra jų išganymas
ir jų pašaukimas
kol tą jiems lietuviai įrodė*

*arba kaip česlovas milošas
mobilus laureatas*

*košdamas téviškés dūmus
pro pano tadeušo ūsus*

*tomas nebėgo dėl to jis ir tomas
venclova nonaquavitus*

*aidas nubėgdavo kartais
beržynelin už vilniaus pašvilpaut
paklausyt kaip jo garsas ataidi
bet ir ten jo jau laukdavo
serioža jeseninas
su širvuku paškos kirvio*

*gyvenimas surimuotas iš anksto
ir pabėgti nuo jo nejemanoma*

ARTIMOS ŠVIESOS

*eiles gal rašyčiau
bet puikiai žinau
kad sujaudinto oro
kirčiavimas
nesugražins nei minutei
seno medinio pasaulio*

*kamščiaiš nebent išsikaltum
sienų betoną ir tris
tris metus repetuotum
šviesdamas sau i vidų
proto maža lempelė
arba jausmai
arba vadinamom ižvalgom*

*tos dar labiau
visq vaizdą iškreipia
ir tavo regėjimą
galutinai sugadina
kaip kad mano bičiulei
rasai balčikonytei
knygų storų redagavimas*

*nieko prieš tamsą nelieka
baimė infarktas glaukomą
advento artimos šviesos –*

*jos bent kapeli pažins
antkapių lukštelius
išsiliejusios lenos srovenime*

*senas pavargęs pasaulis
pats save prisimins
ir užrašys taip kaip reikia*

*džiaukis tad sau ropinék
virpančiom lapkričio penkliném
do su brūkšniu si bemol –
stok kur erdvu nesirinkęs*

*gruodis tave sukirčiuos
spengiančiom sunkmečio
stygom*

NEGALI NERAŠYK

*...taip ir lieki
pamėgdžiojimuose
pasikartojimuose*

*bēgdamas nuo rusiško jambo
per vytauto bložės švendrynumus
vis tiek patenki
i šléktiškus milošo šuntakius
su diakritiniais priepluoliais*

*stepės rytietyškos priekalnės
su komiškais haiku kurmiarausiaisiai:*

*viskas išknista ir perknista
persižegnok ir nurimės
eik kuo kitu užsiimti
jeigu dar sugebi*

SAS Kopenhaga-Briuselis, 2009 12 03

Inga STEPUKONIENĖ

Apie Robertą Keturakį rašyti itin malonu. Žvelgiant į jo kūrybos visumą, akiavaizdu, jog tai daug, intensyviai rašantis kūrėjas. Jo plunksnai priklauso nemaža šūnis poezijos rinkinių: „Saulėtekis kely“ (1961), „Balti sparnai“ (1965), „Saulabroliai“ (1969), „Atspinždžiai“ (1974), „Vėluojančiųjų gatvė“ (1977), „Veida matau“ (1980), „Kas mirksnį visur“ (1982), „Perspék kitus“ (1985), „Amžinai laikinai“ (1987), „Krintantis vakaro paukštis“ (1993), „Neverk, mano broli, neverk“ (1995), poema „Trys lelijos Šventam Kazimierui“ (1995), taip pat apybraižų ir esė knyga „Reikia mylinčio žmogaus“ (1979), „Namai ant traškančio ledo“ (1996), romanai „Kulka Dievo širdy“ (2002), literatūriniai pasakų ir esė knyga „Ahasferas“ (2005). Be to, R. Keturakis pasižymėjo ir kaip vertėjas – publikuota jo verstu turkmėnų poeto S. Ovezberdyjevo eilėraščių. Šalia viso to – aktyvus tautos politinių ir visuomeninių įvykių, literatūrinį renginių dalyvius, daugybės publicistinių straipsnių autorius, ižvalgus komentatorius, kurio gyvenimo kelias vainikuotas gausiais apdovanojimais: 1988 m. R. Keturakis tapo Poezijos pavasario laureatu, 2001 m. pelnė laikraščio „Lietuvių balsas“ rengto konkurso antrąją premiją už knygą „Kulka Dievo širdy“, 2003 m. „Gerumo plytą“ – Kauno miesto mero apdovanojimą už gerus darbus visuomenės labui, 2005 m. ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Riterio kryžių, 2006 m. Jono Aiscio literatūrinę premiją už poezijos knygą „Trys lelijos Šventam Kazimierui“. Poetas, kurio kūryba pradėta publikuoti sovietiniu laikotarpiu, taip neatskiriamai Kauno literatūrinio ir kultūrinio gyvenimo dalimi: jo eilėraščiai skamba Poezijos pavasario švenčių tribünose, bibliotekose ir mokyklose rengiamos poeto kūrybos valandos. Atgimimo metais šio kūrėjo žodis atidėdavo iš radio ir televizijos laidų, laikraščių puslapiai. R. Keturakis – aktyvus tautos gyvenimo dalyvis, Kauno pilietis.

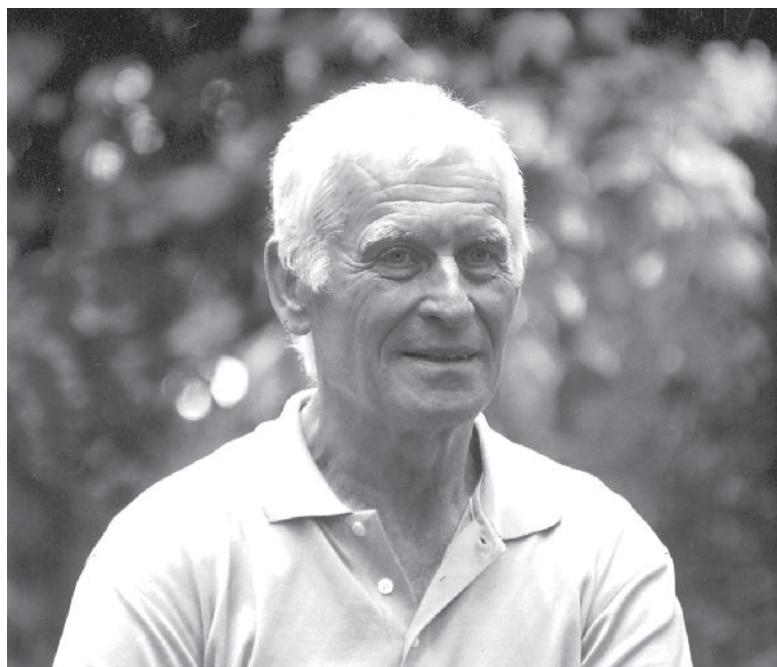
Poetas gimė 1935-aisiais. Šie metai Lietuvai davė labai daug iškilių asmenybių, kūrėjų ir kultūros tyrinėtojų, nenuilstančių tautos patriotų: tai kunigas Ričardas Mikutavičius, kalbininkas Jonas Šukys, prozininkai Kazys Almenas, Ema Mikulėnaitė ir Eugenijus Ignatavičius, poetas Vaidotas Spudas, vertėja Ugnė Karvelis, literatūrologai Viktorija Skrupskelytė, Juozas Girdžiauskas, Leonas Gudaitis, Ričardas Pakalniškis ir kt. Tai dramatiško liktimo karta, augusi ir bendrusi sudėtingomis istorinių kataklizmų aplinkybėmis, jos jaunystė sutapo su bolševikinės okupacijos ir aktyvių marksistinės propagandos metais, tačiau ji giliai suaugo su tautos dvasiniu ir kultūriniu pasauliu, savo kūrybine bei intelektualine veikla sejō tautos gyvasties grūdą.

R. Keturakio meninis pasaulis labai savitas, unikalus. Atėjės į lietuvių poezią septintajame dešimtmetyje, kūrėjas iškart išsiaskyrė autentišku balsu, individualia minties bei jausmo raiškos ir kalbėjimo maniera. Jam, atrodytu, nedaug ką reiškė pastebimiausios to meto literatūrinės įtakos, vyraujančios kūrybinės kryptys, laikotarpio „poetinis klimatas“. Jau pirmasis rinkinys parodė, jog tai tvirtai susiformavęs kūrėjas, kuriam būdingas autentiškas pasaulio jutimas ir išgyvenimas. R. Keturakio eilėraščiai pasižymėjo nuoširdžiu lyrižmu, bendravimo būsenų aktualizavimu, ypatingu subtilumu ir jautriu, nuoširdžiu autoriaus santykiai su pasauliu, nereitai – net provokatyviu, giluminiu atsivėrimu ir kūrėjo atvirumu sau.

Kaip aš tavęs, kaip tavęs išsiilgau...
Ir paupio vėjo,
Ir vavorinės upės tekėmės,
Tavų garbanų
Juodojo šilko...
Paprastutės paukštystės giesmės...
Beveik nebéra jau vilties,
Kad vėl kaip vaikai iškeliausim
Vieną vasaros rytag
I pamėlusius toly šlaitus.
Tokie skaistūs beržai,
Rasa nusiprausė...
Tavo veidas skaistus skaistus...
Beveik nebéra jau vilties...
(rink. „Saulėtekis kely“, „Julius“, p. 11)

Taip poetas raše pirmajame savo rinkinyje, kurio nemažai dalį sudarė išpažintinio pobū-

Kai skaudu dėl gyvenimo ir žmogaus



Zenono BALTRUŠIO nuotrauka

džio eileraščiai, projektuojami kaip individu vidinis monologas, pašnekesys su artimu žmogumi. Poeto „eileraščių rinkiniai nekėlė perversmą, nelaužė senų poetinių formų ir sistemų“¹. Tai intelektualiosios krypties kūryba, kurioje vyrauja ne manieringų manifestų, o gelmingos minties, dvasinės individu sutelkties, rimtos egzistencinės laikybos dominantė, pasireiskianti subtilia kultūriniu aliužiu ir įvaizdžių pyne. Anot Marijos Bieliuskienei, poetu artimiausia „senoji tradicinė lietuvių poetinė mokykla“, jo kūryboje ryškios ir lietuviško lyrizmo sroves, ir minties koncentracija, aukštasis jas polėkis, platus filosofinių kontekstas, būdingi meditatyvinių lyrikai. Eileraščiuose ryškus poetinės vaizduotės, filosofinio svarstymo, egzistencinių kolizijų dominavimas, dėmesys tam tikram gyvenimo niuansui, detalei, netikėto pajautimo svarba – akitas neįprastas jo būties pastabumas. R. Keturakio eileraščis – griežtos klasinių formos, pinamas permaininga asociacijų pyne. Metafora – talpi, koncentruota, tekste greitai kintanti. Minčių dinamiškumas, skubūs ir netiketi perejimai, vaizdų kaita – būdingas poet meninio mąstymo būdas. Pirmuojuose rinkiniuose itin ryški vaizdo plastika velyvesnėje kūryboje pasikeičia; ieškoma koncentruotesnės išraiškos, siekama stiprinti minties krūvį, vaizduotės vaidmenį, aktualėja simboliniai apibendrinimai ir asociatyvus mąstyti.

Poeto kūryboje itin daug dėmesio skiriama žodžiu: jis visuomet svarus, iškalbingas, siekiantis gilius prasmės, „apvalytas, išgryntas, be jokių vulgarizmo apnašų, neretai prikeliamas iš archaiškių lietuvių tautos patirties klodų, atkuriantis jos dvasinių pasaulį. Gražus lietuviškas žodis, kuriantis šviesią literatūros pasaulio dimensiją, iš tiesų išprasminti teigini, jog „literatūra yra žodžio menas“. R. Keturakis – tirkas lietuviško žodžio estetas, jo mylėtojas. Eileraštyje „Duona“ skaitytojui tarsi atsruva naminės duonos kvapas:

*Kada, atstūmus karštą krosnies
dangtį,
Mama ištraukdavo šviežutę duoną
Ir ant uosinio suolo išdėliodavo,
Troboj nušvisdavo visi kampai,
O garas, kylantis iš duonos
prariektos,
Priež žibaline lempą šviesdavo
vaivorykštę,
Tokia mažutėle, kad, pirmą kartą
išvydęs
Tą mielą pasaką ant stalo, vos
nesušukau*

Ir greitai kumšteliu uzspaudžiau
burną,
Kad stebuklingas vaizdas
nepranyktu.
*O rankos motinos, pakvię duoną,
Matau visuomet jus, kai sočių riekę
Atpjaunu sau, draugams ir seserims.
Matau ir tévo delną gauburėtą,
Didžiulém nuospaudom. Matau,*
kaip žeria jis
Nuo staltiesės į delnā trupinėl
Ir ideda į burną jį, mažytį.
*Nusprudusi netycia nuo riekės.
Nes duona – meilės žemės
jisikūnijimas*
Ir meilės darbui, o taip pat
gyvenimui...
*Todėl tegu mums duonos kepalas
primins
Išsilusią, vaivorykštę apjuostą žemę,
Brandinancią savę gyvenimą.
Ir tegu žemė duoną mums primins,
Ir tas geras rankas, kurios,
Gyvenimą ir meilę nešdamos,
nejaučia nuovargio.*

Kūrinyje atsiveria ypati minčių ir tikrovės ryšiai: tapomas vienitas, ryškių tautinės pasaulėjauto bruožų turintis paveikslas. Eileraščis – tarsi lyrinė išpažintis, dvelkianti kūrėjo išgyvenimų šiluma. Poetas subtiliai atveda skaitytoją į savajį „as“ ir kartu atskleidžia tai, kas artima kiekvienam, užaugusiam lietuviškame sodžiuje. Kūriniu erdvė užlieja realybės atspindžiai, konkretios situacijos; mintis ir emocija ekspresyviai šokinėja tradicinio kaimo gyvenimo reiškinii kaskadomis, sudarydama placiąs apimties vaizdą. Nuo pat kūrybos pradžios poetas ieško žmogaus grožio, jo vaizduojamoje kasdienybėje išrežti amžinumo ženklių pabrėžiai mintį, jog kiekvieno žmogaus tapsmo savimi pradžia – namų aplinka, reiškiniai, kurie pirmiausia ateina iš gimtosios erdvės, pamilstant visa, kas yra aplink. Būtent iš čia kyla svarbiausios žmogaus etinės ir moralinės kategorijos, atsveria pirmieji išsimintiniausiai pažinimo kladai. Žmogiškumo pradžia potetui – vaikystė ir téviškė, iš ten ir patirtis, formuojanti meilės bei atsakomybės pasauliui jausmą. Todėl praeitis, visa, kas dar vaikystėje palietė sielą, nuolat naujai reflektuoja, atkuriama, atgaivinama.

Būdingas kūrėjo poetinio pasaulio bruožas – po išoriniu metaforų ir vaizdinėlių kluodų slėpinis platus jausmo pasaulis, atsiveriantis nepaprastu margumu ir sudėtingumu. Siełos audrojimas, slėpinigiausios vienės pasaulio vibracijos, daugiautinai jausmų sąskambiai – R. Keturakio poetinės tikrovės esmė. Kūrėjas visuomet bando prasimelkti prie gilių būties slėpinį, atverti akiai neįregimą esatį, ieškoti meilės, ištiki-

mybės, draugystės prasmį, fiksuoja to pasireiskimo akimirkas, momentus, kada ir kaip jie išrinka žmogų, ką tame pakeičia, kaip jo siela atsipliepia į amžinybės sąskambius. Eileraščių gimsta iš staigaus vidinio atsivėrimo, trumpos jausmo akimirkos. Kūrėjo santykis su gyvenimu – itin aktyvus; jis nuolat, nepaliaujamai atsikrina, ką bendrai ir ką kiekvienam atskirai reiškia išprastinės savokos ir gyvenimo konstantos: namai, tévyne, gimtinė, vaikystės žemė, motina, draugystė, meilė, skausmas, ilgesys, – jo poezija pripildyta šių egzistencinių svarstymų. Poezija kūrėjui – būdas nuolat tikrini save, savo kelią ir likimą. Polinkis į savianalizę, minties refleksiją jo kūryboje ryškus nuo pirmųjų eileraščių. Jie dažniausiai kupini dramatiškuo, dažnas atviras jausmo ir paraodoksalios minties susikirtimas; anot M. Bieliuskienei, „tai poetas, disonansuose ieškasi harmonijos, o gyvenimo prieštaravimose – taurumo ir darnos“². Septintojo dešimtmecio lietuvių poezijos lauke R. Keturakio kūryba išsiskiria griežta moraline vertybė programa, etinių nuostatų deklaravimui, „žmogiškumo kodū“ paieškomis. „R. Keturakui skaudu dėl supurvinto ir išniekintų gyvenimo ir žmogaus, jis poete išmatavimus ar kitus santykius su Anapusais. Man jinai kaip buvo, taip ir liko vienu iš daugelio žmogaus būdų apmąstyti, ivertinti, išjausti tuos mīsingius klosus, kuriuos vadiname patirtimi (žinoma, čia tokia pačia vertė turi net sapnų patirtis!)“³, – rašyta viename poeto interviu. Būties grožio pastebėjimas, išgyvenimas ir patyrimas – vienas subtiliausiai ir saviciausiai R. Keturakio poetinio pasaulėvaizdžio momentų. Būtent todėl jo kūryboje tiek daug meilės, šviesos, gėlių, žydincių pievų ir medžių bei žmogaus sielos spindėjimo, todėl tiek daug tėsios ir gražaus žodžio ieškojimo. Atkurti visa, kas šviesu, spalvinga, vaizdinga, kas traukia akių gamtoje ir žmogaus sieloje, atverti tikrą, nesusmeluotą gyvenimo spindesi – svarbiausia poeto kūrybos orientyrui. Joje nuolat išgyvenamas pasaulio stebuklas, fiksuojamas net mažiausios gėrio ir grožio apraiškos, suvokiamas praeinančios akimirkos svarba, noras ją išgyventi ir įamžinti siejant visam gyvenimui:

*Dar, sako vasara...
Tačiau, pakvibus šienui,
Kažką nujaustyti pradeda širdis -
Galbūt nykumą ariamu rugienu,
Kur dar žaliuoti bando varputys.
Gal bulvienojuos laužą, lietuje
ismilkusi,
Gal paukščių virtines tolį tolį...
Gal sunkų – lyg įmirkus burė –
dangu pilka,
Išmaltas provėzas kely?*

*Aš nežinau... Bet norisi suskubti,
Kažką pavyt, kažką dar pamatyti,
Kažką brangaus žaliuos šiluos
susupti,
Kad atminimui pasilikyt ryt.
(„Dar, sako, vasara...“, p. 26)*

R. Keturakio kūryboje, kaip ir latvių Imanto Zieduonio, V. Belševicos ar Jono Juškaicio poeziijoje, pasaulis niekuomet nėra baigtinis ir perprantamas, pažįstamas, ižvelgiamas, jis kaskart atsiveria vis naujais nuanais. Jo kūryboje išprasmintamas kolektivinei tautos mąstynenai būdingas tradicinis peizažas, senieji lietuviško pasaulėvaizdžio archetipai, kurie patenka į intymių jausmų sferą, virsta lyrinio išgyvenimo turiniu. Poeto tapoma gamta – tiesioginis lyriinių refleksijų srautas – atveria reikšmingiausias žemdirbiškos kultūros žmogaus būties prasmės: žemės darbų, išsaugintų rugių, kvepiančios duonos, giuntų namų šilumos išpuožius: „Laukų platybėj rudeniui pakvipo – / Isartu pūdymu ir rugio dailėliu, / Puria tešla ragaišio, kylančia į lipancią / Iš ažuolinio kubilių gilių.“⁴ („Spalis“, rink. „Saulėtekis kelias“, p. 48). Svarbiausias R. Keturakio poezijos idėjinis imperatyvas – agrarinio pasaulio grožio akcentavimas, jo ir būties stebuklo išgyvenimas bei suvokimas. Iš čia nukreiptos visos žmogaus mintys, jausmai, tai – stabili lyrinio išgyvenimo konstanta. Visa, kas supa šioje kultūroje gyvenantį žmogų, yra ypatinges šviesos ir prasmės pripildyta būtis; jis turi sugebėti tai matyti, tuo džiaugtis. Anot poeto, „pasaulis yra tiek prasmingas, kiek juo stebiesi ir brangi, ir tiek beprasmis, kiek juo baises ir neapkenti. Bet čia būtinės interpas: arba pasaulis yra mano, tai yra priklausomas nuo manės, arba svetimas ir atkarus“⁵.

Lietuvių poezijos kontekste R. Ke-

turakis iškyla kaip tikrųjų gyvenimo vertybų poetuotojas. Anot M. Bieliuskienei, jam „būdingos pastangos įteisinti ramų ir taikų gyvenimą, heroiką, taurumą“⁶. Poetui svarbu fiksuoja visa, kas glūdi pasaulio reiškiniuose ir sanklodoje, žmogaus viduje – nuo vaikiško „as“ patyrimo besizavint Dievo sukurto pasaulio stebuklu, Mamos ir Tėvo dovanotu būties pažinimui saugioje namų erdvėje, sudėtingo jaunuolio dvasios tapsmo, asmenybės brendimo ir susidūrimo su atsiaria aplinka iki brandaus suaugusio žmogaus savstabos ir aplinkos vertinimui. Ir visa, kas stebėta, yra gražu: pirmuojuose rinkiniuose tai perteikiama su trykštančia vitališka energija, kuri vėlesnėje kūryboje pereina į sutelktą apibendrinančią mintį. Kiekvienas būties tarpsnis nušviestas savita grožio spalva ir ypatingu jos pajautiniu.

Kūrėjo žvilgsnis į gyvenimą ir žmogų itin atidus. Vienas ryškiausiai poeto kūrybos bruož – ne pateikti galutinį atsakymą, bet ieškoti jo, intensyviai mąstyti, klausti, pažinti. Todėl R. Keturakio poetinė kūryba tiesiog persmelkta klausimų, praregėjimų nuostabos, abejonių, ieškojimų įkarščio, jo mintis nuolat lydi klausutukai. Pati asmenybė – labai vientisa, jai būdinga meilė ir ištikimybė viskan, kas yra aplink, tiesos ir harmonijos ieškojimas. Lyrinis „as“ pripažįsta tik amžinias, tikrąsias vertbes, jo nedomina tai, kas laikina, vienadienės. Tai aukšto egzistencinio ir moralinio angažuotumo poeziija, liudijanti neabejotinį kūrėjo talentą, kiekvieną verčianti susimąstyti apie žmogiškąją paskirtį. Pačiam poetui visuomet atrodė, kad savo kūryboje jis tik priartėja prie besiilgimo egzistencinio idealo, atsiduria pusiaukelėje. I klausimą, kas kliudo, jis atsako pernelyg kritiškai: „Vientisimo ir dvasinio pasaulio skaidrumo stoka? Žinoma, nes dar vaikas buvau atiduotas bolševikinės okupacijos negailestingumui ir ketmanizmu (žr. Č. Milošas. Pavergetas protatas).

I ketmanizmą, ištobulintą šetoniskos bolševikinės realybės, būtų ištisęs net Kantas. „Dvasios fenomenologijoje“, daug ką apciuopęs žmogaus prigimtyje, jis užsiminė: „Siekdamas prisikirti joms (abstrakcijoms – R. K.) tiesą tuo, kad jų netyse jis arba prisiima pats, arba net apsigavimą vadina nepatikimų daiktų regimybe, o tai, kas esminga, atskiria nuo to, kas joms būtina, tačiau turi būti joms neesminga, ir pirmąjį dalyką tvirtina esant jų tiesa, priesingai antrajam, – visu tuo jis joms neišsaugoja jų tiesos, o sau pasilięka netiesą.“

Tačiau tai yra tik žiedelis.
Vaisiai buvo šiurpūs. (...)

Zinant tą atsakymą paaškėja, kodel mano kūrybiniuose miražuose nėra nei pasiekusių, nei nenusisekusius kūrinių.¹⁰

¹ Bieliuskiene M. Savo pasirinktu keliu // Pergalė, 1981, p. 160.

² Ibid, p. 161.

³ Ibid, p. 161.

⁴ Ibid.

⁵ Latvięs literatūras vsture. III sjums. Rga, Zvaigzne, p. 233.

⁶ Daujotytė V. Kas tu esi, eileraštis? Vilnius, Vaga, 1980, p. 42.

⁷ R. Keturakio atsakymai į žurnalisto klausimus. // Nemunas, 1997-07-27.

⁸ R. Keturakio atsakymai į žurnalisto klausimus. // Nemunas, 1997-07-27.

⁹ Bieliuskiene M., p. 161.

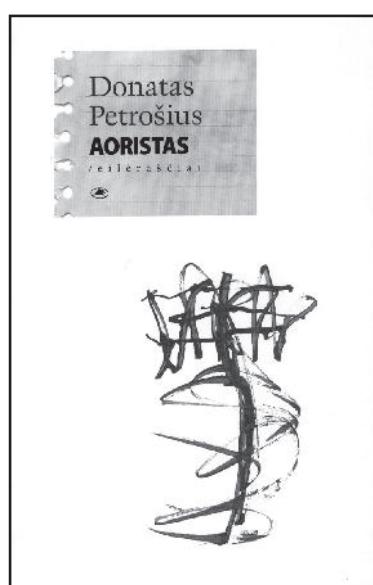
¹⁰ R. Keturakio atsakymai į žurnalisto klausimus. // Nemunas, 1997-07-27.

Sunkus lengvumas bute A4

Dalia MARKAVIČIENĖ

Post(post)moderno poezija – toks daiktas (tik nereikia piktintis: juk buvo metas – grožinės knygas kilogramais pardavinėjо!), kurio į apibrėžimo rėmės neįspausi. Jeigu ne vienas kompetentingas literatūrologas neslepia sutrikimo, užkluptas klausimo, kas apskritai yra poezija, ką jau kalbėti apie post(post)modernią?! Kadangi, kaip yra pastebėjęs Regimanto Tamošaičio jau tolstančia legenda laikomas Marcelijus Martinaitis (R. Tamošaitis, „Marcelijus Martinaitis – tolstanti legenda“. „Metai“, 2003, Nr. 2), nors kartais ir atrodo, kad eilėraštį visai paprasta „pagaminti“ iš bet kokio funkcinio stiliaus teksto, tiesiog ji perrašius strofomis, taip tik atrodo. Juk, jeigu taip būtų, potst(post)moderno poeziją visi gliaudytų kaip voverės riešutus. O jeigu gliaudytų, vadinasi, ir pirkę ne tik sapninkus, vardininkus (na, vardų ar vardų kilmės žodynus) ar kišeninius meilės romanus – ižūliai abejingai nepraeitų ir pro poezijos lentynas. Tačiau visa bėda, jog šiandieninė poezija (nors ir kaip nepatikėti neo(neo)romantikams, tvirtinantiams, kad post(post)moderno poezija – grynoji kasdienybė, neatsiejama nuo banalybės) nėra lengvai suprantama/perprantama. Ir kadangi, anot M. Martinaičio, specialaus skaitytojo mokslo niekas nesukūrė, norint suprasti/perprasti, reikia susikaupimo ir atidos. Tiksliai, darbo. O kas šiandien pasiruošęs dirbtį vien tam, kad perskaitytų kokiui ten „pasižodinėjimus“ ar „nuplaukimus“?! Tad ir susiformavo dvi kraštutinės post(post)moderno poezijos charakteristikos: vienems – per lengva, kitiem – per sunki. Nors išvada viena ir ta pati – neverta dėmesio. Todėl ir dūla poezijos tomeliai, kada ne kada kokia keistuolio pavartomi. Tuo labiau kad retas knygynų darbuotojas poezija tesidomi. Paprasių paties naujausio eilėraščių rinkinio – tik akis išpučia... Kokį penketą kartą autoriaus pavardę pakartoti paprašo... Nors tas ne koks debiutanitas, o, pavyzdžiu, Kajokas būtų... Ir galvotūkciais puola kompiuterio prievertauti. Kad galiausiai galėtų atsakyti, ar yra pageidaujama prekė, ar ne. Bet ko čia per daug stebėtis – negali vien literatūologės knygynuose dirbtį. Nors šiuo bedarbystės metu ten net ir du humanitarinius magistrus turinčių asmenų sutikti tenka.

Pernai išėjusi antrajį Donato Petrošiaus poezijos rinkinį „Aoristas“* ramia sąžine priskirti prie lengvų ar sunkių ne taip paprasta. Tiesiog ten tokia poezija, kurią tenka dozuoti. Perskaicius koki trisdešimt puslapių, norisi bent trumpam atsikvėpti. Tekstai ganėtinai ilgi. Eilutės, poetiniu žargonu kalbant, gana plačios. Naraciją labai intensyvi. Tad greituoju skaitymu esmė neatsiveria. Nors, atrodo, didelio čia daiko – tik kasdienybės detalių prisodrinti teksta. Tačiau visa laime, kad pati autorius ar knygos sudarytojai tą pačią ižvelgė. Numatė, jog visa kny-



ga vien iš tokį tekštų, kaip, pavyzdžiu, pirmas ir antras skyrius, – beveik sprogstamasis mišinys. Tad trečiame paskaitęs kad ir rytiškai minimalistiniu „Atmosferinių reiškinii“, ketvirtajame – rimotų tekštų, jau lengvai alsuoj. O „Nuožiūras“ gali perskaityti netgi vienu sykiu. Ir nusistebėti: rodos, tokios banalios istorijos, o taip patraukliai/jtraukliai (jeigu Petrošius ne vieną naujadarą apyvarton paleidžia, kodėl jau negalima ir kitiems mirtingiesiems?) papasakotos. Kad ir „Dviracių vagys“, „Darvino košmaras“ ar koks „Stalkeris“. O „Dangus virš Berlyno“ – ko vertas vien dėl atvirkščiai džibraniškos išvados: „Gériss negali triumfioti, nes visa, kas mus stumia i priekį, / yra taurus neteisybės pojūtis“ (p. 129). Nors, pavyzdžiu, „Profesija: reporteris“ ar „Mūsų nedaug“ jau ne taip pasisekė. Primena publicistiką. Tačiau „piktnaudžiavimas namų kinu“, kurį autorius išpažįsta knygos nugarinio viršelio atlanke, tikrai išėjo į naudą. Vis dėlto, jeigu atvirai, gal kiek ir priartino, pavyzdžiu, prie kokio Rimanto Kmitos. To apie pirmųjų skyrių eilėraščius, na, apie tą sprogstamajį mišinį, tikrai nepasakysi. Apskritai jokių ten akivaizdžių „vagysčių“ iš mūsų mažos tautelės poetų Petrošiaus knygoje nematyti. Tik nejučia šypsteli, jog net trys iš aštuonių (nors paskutinis ir be numerio) skyrių pavadinimų – veiksmažodiniai daiktavardžiai su prielinksniais *pasi*- . O su jais – ir visi iki vieno Mingailės Apulskytės eilėraščių knygelės „Tuščių kišenių žodžiai“, pernai išleistos leidyklos „Versus aureaus“ debiutų serijoje, skyrių pavadinimai. „Klaudinantis judesiai“ – ne tik vieno Petrošiaus eilėraščio, bet netgi ir viso pernai išėjusio Dovilės Zelčiūtės poezijos rinkinio pavadinimas. Telepatija?.. Sakykime. Tik štai kodėl, kaip literatūrologas puikiai žinodamas, jog bene trumpiausia apysaka lietuvių literatūroje yra Romualdo Granauskio „Jaučio aukojimas“, Petrošius vieną eilėraštį būtent taip pakrikštijo, turbūt tik vienas Dievas numano. Savaime aišku, antras po autoriaus. Nors tas eilėraštis, tiesą sakant, visai neprastas. Atmetus visą dramatizmą netik subanalinti, bet tiesiog niekiniu paverčiantis tris paskutiniųsias eilutes. Na, o kad „inventoriuojant balastą“ (eilėraštis taip ir vadinas – „Balasto inventoriizacija“) tarp kitų „rakandų“ randame

ir Jorge Luis Borgeso „Babelio bibliotekos“ motyvą, – anoks čia kriminalas?!. Juk pasitaiko, kad vienos mokslininkas nuo kito net daktaro disertaciją vos ne pažodžiu nupila. Anot paties Petrošiaus, „trisdešimtēdamas“ (šiuo naujadaru jis taip džiaugiasi, kad vis nepaliauja jo kartot) jau net ir „nežinai kas tikra kas nusirašyta“ (p. 60). Ne paslaptis, jog netgi ir savo originalesnius pastebebėjimus, atvertus vienam tekste, autorius neretai pagarsina dar bent poroje kitų. Ir kažin ar tai gerai... Kaip ir eksplatuoti amžinus bei gerokai pabodusius išvarymo iš Rojaus, Egės žalcių karalienės ar kitus motyvus. Bet, neišklystant iš konteksto, iš tiesų verta konstatuoti tik tai, jog eksperimentai, ieškant poetinės formos, be jokios abejonės, sveikintini. Nors Petrošiaus vizitinė kortelė – vis dėlto ne klasikinė eilėdara. Jau nekalbant apie tai, jog rimotuose tekstuose neretai ne tik neišlaikomas reikiamas eilutės skiemenu skaičius, bet ir nusisengiama elementarioms kircavimo taisyklėms. Tegu, kaip dabar priimta manyti, tikram post(post)-modernistui tai nėra nusikaltimas. Tuo labiau kad autorius iškviečia dvikovon netgi archajiškajį hegзамetrą... Ir jau pirmajame raunde jį sudoroja kaip šiltą vilną – parverčia „virtuviniu“. Tiesiog taip nutiko, kad rimotieji eilėraščiai prarado išskirtinumą. Paslėpė autorius individualių. Autentiškumą. Jeigu dar atviriau – tekstai ėmė kažką priminti. Visų pirma, kad ir kaip atrodytu keista, rusų poetus. Savaime aišku, gali būti, jog tas panašumas – sąmoninga stilizacija. Aktualizacija. Atrodo, teisus poetas Stasys Jonauskas, kadai se teigęs, jog rimas ir ritmas, t. y. klasikinė eilėdara, absoliučiai apnuogina. Parodo autorius meistriškumą. Todėl reikia kruvino darbo, kad rimas netrukdytų minčiai ir jos neiškreiptų. O kas gi šiai laikais pasiryžęs iš kailio nertis?! Tad, jeigu Petrošius ir nenorėtų su tuo sutikti, praryja ją ta klasikinė eilėdara, ir tiek. Jau neminint, jog save vadinantieji tikraisiais post(post)-modernistais ketureilių madą laiko dvokiančia naftalinu. Žinoma, mados, o tuo labiau literatūroje, labai jau subtilus dalykas. Tad, pavyzdžiu, „Aoriste“, kaip ir išprasta šiuolaikinėje jaunujų poezijoje, sutaria ir archaizmai („nesang“, „nesti“, „beigi“, „literos“), ir barbarizmai („taše“, „ir žargonizmai („stogą raunanti romantika“), ir tarmanybės („pagada“, „pakavoję“, „novyt“, „pamušo“), ir, kaip galima spėti, autoriniai naujadarai („trisdešimtēji“, „lietinginybė“, „blogdarbius“, „džinsūros“) ar net keiksmazodiniai veiksmažodžiai („nupuzdino“). Tačiau ekskrementais, kaip neretai pasitaiko, išsivaizduojant, kad tai pagerins kūrybos kokybę, t. y. literatūrinę vertę, nesidrabstoma. Visur juntamas saikas ir korektišumas. Nors dėl to poetas tikrai nėra mažiau post(post)modernus.

Petrošių priskirti post(post)-modernistams leidžia pirmiausia jo paties kaip autorius pozicija. Pavyzdžiu, gana eksplikuota auto-refleksija: „Net mano / autorinis chaos, bendrais bruožais, / nupasakotas“ (p. 14). Rašymo kaip

kūrybinio proceso apibrėžties siekimas. Poezijos esmės ieškojimas: „štai ir mano eilės pamažu baigiasi pamažu / prasideda poezija / o kas man yra jি?“ (p. 10). Ir toli gražu ne to vieno eilėraščio pabaigoje abejodamas (o gal post(post)-modernistiskai koketuodamas) autorius retoriškai klausia: „ar tai viskas – ar tai jau eilėraštis?“ (p. 28). Kūryba, kaip išprasta post(post)-moderno poezijoje, neatsietina nuo vienatvės bei tušumos pojūčio. Tiksliau, žinojimo, jog šiai sumaterialėjimo ir susvetimėjimo laikais, kai neturime laiko vienas kitam, poezijai – juo labiau. Tad poetas rašo tiesiog į tušumą. Nepaisant to, kad poezija priversti domėtis akademiniu humanitariniu vietuomenė, kritikai bei vienas kitas literatūros gurmanas. Todėl „baltaame stačiakampje tušuma yra / kietesnis varžovas už kalbos / komisijas už visas taisykles“ (p. 33).

Tai „kas kad keletą kartų pavyko / sutriuškinti tušumą kuri tave gerai / išstudijavusi ir nebereaguoją į tavo pigius / įvaizdžius stilium“ (p. 34). Galiausiai koks ten atsiplaidavimas ar džiaugsmas kad ir trumpalaikė pergale, kai lieki „su / nedužtančia širdimi sukdamas šimtajį ratą vienatvės“ (p. 9) (Gabrielio Chose Garcia Marquez, kaip žinia, „Šimtas metų vienatvės“). Juk poetas kaip kūrėjas, menininkas nebéra nei pranašas, nei mokytojas – tik vienas iš. Vienas.

Nors, kita vertus, tiktai tuomet, kai lieki vienas, sau nemeluoj – „būni / puikus pašnekovas“ (p. 90). Tad atrodo, jog poetas tiesiog gyvena 4A ar A4 ploto bute. Ir, kaip koks Immanuelis Kantas, bando ne save auginti pasaulyje, o pasauly savyje. Tiksliau, atrasti ir atidengti tai, kas užslėpta. Kadangi esmė neįgyjama:

nieko neįmanoma perimi turi savyje arba ne arba skamba tavo vidus o jei ne vadinasi niekas kitas tau nepagros kurtinančio harmonijos spengsmo anapus tylos

(p. 92).

Poetas prisipažįsta tikis, jog aoristas vis dar vartoamas. Jog tai, kas prasidėjo ar bent jau užsimėgė kad ir tolimojoje antikoje, tebėra. Yra čia ir dabar: „verskis per galvą kiek nori vis vien viskas lieka taip pat kaip yra jū pa likta“ (p. 7). Tad nepaneigsi nei Budos, nei krikščionybės, nei pagonybės. Būties esmė nėra dalijama į praeitį, dabartį ir ateitį – visa yra viena. Ir visada kartu: „praeitis iš nieko / jis nesidalina“ (p. 18). Tad „apsigrėžus akyse kiaurai per / nuskustas velėnas ima / intensyviai blizgėti / visa ką prieš kelioli ka metu / buvome nuo savęs pakavoję“ (p. 27). Atminties duobės „neužversi niekuo“ (p. 35). Mes – tarsi žuvys iš visatos gelmių: „žemės paviršius apipintas / špagatiniais siūlais tarsi tinkle iš kurio / akių visi ištraukt / esame“ (p. 19). Kad būtų dar aišku, Petrošius dar turi laiko. Suprantama, jeigu nesumanys pasukti į prozą. Mat tiems post(post)-modernistams, kurie savo eilėraščiuose ypač linkę pasakoti, orientuotis į tiesiogines, linijines žodžių reikšmes, toks pavojuj iškyla. Ir daugelis pagundai negeba atsispirti. Aišku, koks ten pavojuj, jeigu romanai pavykti! Tačiau realybė byloja, jog taip nutinka toli gražu ne visada. Nors nepabandės neįsitikinsi. Net ir R. Granauskas kadaise pradėjo nuo eilėraščių Skuodo rajono laikraštyje „Mūsų žodis“ (tiesa, anuo met jis, atrodo, dar tebesivadino „Pergalė“). Tad niekada nežinai, ką, anot Petrošiaus „tas, kuris stebi / mus iš už anapus žvaigždžių ir tas kitas, kuris / nenori būti atpažintas“ (p. 32), yra sumanęs.

gi mintis, kaip kadaise pastebėjo šviesaus atminimo pranciškonas Vilius Orvidas, išreikšta žodžiu, sudega: „tik kai amą prarandi / įsiplieskia tikrosios spalvos“ (p. 96). Aprašyti to, ką mato akys, neįmanoma: „tu gali užkalbėti įtaigai / deklamuoti aprašyti savo būsenas / teiginį logikos formulėmis / vis viena viršus bus jo“ (p. 96). „Tiesaus simetriško šešėlio“ (p. 96) viršus. Tad iš tikrujų niekada ir nesužinosi, „kas tavo rankomis tekstus savuosius tvarkos“ (p. 58). Svarbiausia, kad bent esi laimingas, kol rašai. Post(post)-modernistiskai ironizuojant, kol „dalini visiems tai / ko pats neturi ir pasiimi tai / ko niekada negausi / tuččių rankų stebulkas / arba žodžio menas“ (p. 109). Tai – „būdas amžinybei pratęsti“ (p. 111). Bent jau tuomet, kai „Kristus užsiémęs (...) lanko tvar kingas šeimąs“ (p. 69). Dievoška – ne tik šio rinkinio, bet ir apskritai viena pagrindinių Petrošiaus kūrybos temų. Kadangi neįmanoma „negalvoti – kur mes vi si einam asfaltu ar medžiu viršūnėmis / užvertę savo galvas kaltėmis ieškodami teisių į dievų / dovanas beigi malones kurių taip trokštame“ (p. 21). Nes „kažkas kol tu žaidi vis serga už tave“ (p. 52).

Kad ir kaip ten būtų, poezijai svertų niekas niekada naturėjo ir neturi. Kaip yra konstatavęs kažką pa našaus į vadovėlį pradedanties poetams (kniga „Poezija ir žodis“) 1977 m. išleidęs jau minėtasis M. Martinaitis, neįmanomas eilėraščio etalonas, kuriuo būtų galima matuoti visą poeziją. Ir nustatyti, anot šiandien nebemadingo Vladimiro Majakovskio, kiek tūkstančių tonų žodžio rūdos sunaudota vieno ar kito eilėraščio gramui išgauti. Juk literatūra – ne faktas, o procesas. Visi atstumai, visi matai čia nuolat kinta. Tad, jeigu jau literatūrologė Brigitė Speičytė, beje, už tai „Lietuvos ryte“ sulaukus žodinio susidorojimo, arba susidorojimo žodžiu (Vilis Normantas. Lietuvos rašytojų genocidas už jūsų pi nigos. <http://www.lrytas.lt> 2009 12 06), nemégsta teigiamų recenzijų išstraukę ar šiaip liaupsią ant knygų viršelių, aš to negaliu pakęsti ir knygų anotacijose. Laimė, jog Petrošiaus „Aoriste“ – tik išvada, kad „i literatūrą atėjo gabus, savitas poetas“. Nedaug prie to galima pridurti. Juk tikėtis tobulybės (kai niekas nežino, kaip ji atrodo) būtų per daug. Na, o kadangi yra teorema, jog poetas kūrybinėse aukštumose gali išbūti maždaug iki 45-erų ar 50-ies, vadinasi, beveik tobulybės Petrošius dar turi laiko. Suprantama, jeigu nesumanys pasukti į prozą. Mat tiems post(post)-modernistams, kurie savo eilėraščiuose ypač linkę pasakoti, orientuotis į tiesiogines, linijines žodžių reikšmes, toks pavojuj iškyla. Ir daugelis pagundai negeba atsispirti. Aišku, koks ten pavojuj, jeigu romanai pavykti! Tačiau realybė byloja, jog taip nutinka toli gražu ne visada. Nors nepabandės neįsitikinski. Net ir R. Granauskas kadaise pradėjo nuo eilėraščių Skuodo rajono laikraštyje „Mūsų žodis“ (tiesa, anuo met jis, atrodo, dar tebesivadino „Pergalė“). Tad niekada nežinai, ką, anot Petrošiaus „tas, kuris stebi / mus iš už anapus žvaigždžių ir tas kitas, kuris / nenori būti atpažintas“ (p. 32), yra sumanęs.

*Donatas Petrošius, *Aoristas*. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2009.

Apžvalgos ratus

Globalizacija nėra toks jau nekaltas savaiminis procesas, pirmiausia tai gan brutalus bandymas primesti pašauliu vieną centralizuotą finansinę ir politinę valdžią, ir kai kalbame apie globalizacijos procesus kultūroje, privalome suprasti, kad kalbame apie laipsnišką kultūros, o konkretčiau skaitant, pirmiausia apie jos kūrėjų parvergimą. Ankstesniais amžiais kultūros kūrėsi ir tautiniu, valstybiniu, bet visų pirma – kalbos pagrindu, todėl labai natūraliai funkcionavo vyraujančios, pirmuojančios ir periferinės, vietinės kultūros. Dabar kultūros idėja suvokiamas kaip absoluti bendra ir viena kultūros idėja, kuri lygiomis dalimis išskaidoma po nacionalines kultūras, ir visa literatūra, visa muzika tampa daugmaž vieno lygio, vienos tonacijos ir vienos kadencijos, išsitrina bet kokios, net menkiausios ribos tarp skirtinėliais kalbomis kuriamos poezijos ir skirtinėliais tradicijomis maitinamos muzikos. Globalizuojamos (ne besiglobalizuojančios) kultūros menkėjimas sutampa su apskritai unifikuojuojamas civilizacijos sumenkimu, ir gaila suvokus, kad dar turės praeiti daug laiko, kol patys sau tai įvardysime. Vien todėl, kad šiandien esame stipriai veikiami šiuo procesu, o dvainei dabartiai, dvasinei esačiai apibendrinti būtina tam tikra intelektualinė distancija. Bet simptomus fiksuojame gana tiksliai. Antai Alfonsas Nyka-Niliūnas savo „Dienoraščio fragmentuose“ konstatuoja: „Visuotinės literatūros nuosmukis. 1906, t. y. lygiai prieš šimtą metų, vakarų pasaulio literatūros scenoje profesiškai aktyvūs buvo (minint tik pačius žymiausius) šie rašytojai, Tolstojas, Ibsenas, Strindbergas, Georgė, Rilke, Schavv, Proust, Valéry, Kafka, Thomas Mann *etc.* 2006, t. y. dabar, nėra nė vieno, kuris bent iš tolo prilygtu aniemis“ (2006 m. gegužės 25 d. įrašas). Tiesa, globalizacijos veikiamas žmogus neįvengiamai sutampa su globalizacijos susinama kultūra, ir niekada nebūna taip, kad nieko nebūtų: šiandieninė masinė literatūra skaitoma aktyviai, gausiai ir labiau išsijautus, negu kadaise buvo skaitomi Tolstojas ir Proustas, o šiandieniniai kritikai menkiausius novatoriškumo, naujo konceptualumo pokyčius fiksuojia kruopščiai ir smulkmeniskiai, negu tai darė Sent-Beuvras ar Belinskis. Tylos nuosmukio, nuopuolio būsenai įvardyti sugarvojome daug gudžiančių, reikšmingai skambančių apibūdinimų ir pavadinimų, taip literatūros moksle atsirado, tarkime, dekonstruktivizmas, o mene – postmodernizmas ir postpostmodernizmas. Bet čia ir vėl iškiša A. Nyka-Niliūnas: „Poezijos agonija. Modernizmas davė nemažą gerų ir pustuzinį didelių poetų. Postmodernizmas ir post-postmodernizmas – vieną kita gerą ir nė vieno didelio, nė vieno!“ (2006 m. gruodžio 5 d. įrašas).

Gėda prisipažinti, bet naujausią literatūrą ir aš skaitau su A. Nykos-Niliūno paliodu liūdesiu ir karteliu, o jei kartais reikalo spiriamas užsi-skaitau šiuolaikinės prozos (verstinių romanų seniai beveik neatsverčiu), tuo pat griebiuosi jau skaitytu Thomo Manno ar Marcelio Prousto tekstu: kad neprarasčiau tikros literatūros skonio. Bet taip pat suprantu, kad kiekviena epocha kuria ir savo vertinimo kriterijus, kurie negali būti nedaikvatus vertinamai medžiagai, ir susmulkėjanti, nužmogėjanti literatūra savaike prašosi vertinama taip, kaip jai pačiai atrodo korektiška ir estetiškai pakeliamai. Todėl nieko neturėtų stebinti, kai palankiai ir ypač palankiai kalbama apie Vainiaus Bako ar Vytauto Stankaus debiutus, (nors V. Stankus jau sulaukia ir itin pašaipliu recenzijų). Labiau stebintu, jei jam būtu taikomi Georgo Traklio ar Dylano Thomaso lygio poezijos vertinimo kriterijai. Tuo tad smagiau

šiandieninės literatūros kontekste ap-tiki kūrinį, kuris atlaikytu ir vienadienius, ir universaliosius estetinio vertinimo kriterijus. Turiu galvoje džiaugsmą, kurį patyria skaitydamas Valdo Papievio romaną „Eiti“ (sausio „Metai“). Kalbėjimas tarsi Prousto prozoje – tylus, neskubrus, tarsi apie nieką ir kartu apie viską. Nepaprastai atidus sakiny: jausmu, pojūciui, detalei. Keista saknio struktūra: pažymintijų segmentai vis nuke- liant po pažymimo objekto, žodžio. Atrodo, romano poetikai suvokti svarbus šis fragmentas: „Tiesą sakant, nė nežinojo, ką reiškia suaugti. Galbūt pradėjo jausti, ką reiškia senti. Vis mažiau džiaugsmo užuosti. Vis mažiau džiaugsmo skanauti. Vis mažiau džiaugsmo girdėti. Vis mažiau džiaugsmo regėti. Vis mažiau džiaugsmo atspėti. Vis mažiau nuostabos.“ Ir štai visas romano audinys kuriamas iš paskutinių galių sten-

gynai formos požiūriu): atrodo, segmen-tų apimtis apskaičiuota tiksliai ne tik pagal eilucių, bet ir pagal žodžių skaičių. O skaitant niekur nejus-ti nei dirbtinumo, nei „pritraukimo“. Šiaip, atrodytų, ką: žmogus apmasto mums visiems bendrą biografiją, per-skeltą, perlaužtą socializmo ir kapitalizmo susidūrimų ir pergalių bei pralaimejimų, apmasto saltai, racionaliai visai ne kaip rašytojas. Bet rašytoju-jį staiga padaro forma. Ir tai taip pat modernizmo, o ne postmodernizmo nuopelnas. Sunkiau su struktūra, kompozicija sekasi Petru Venclovui apsakyme „1976-jeji dviese“ („Literatūra ir menas“, sausio 22). P. Venclovas, jau kartuojus, šiandien tikrai moka rašyti, tuo labiau tad gaila gero teksto, kuris iki pat pabaigos kurta nežinant nei kam, nei dėl ko. V. Pa-pievio stilistikos romane suprasciau tokį detalų kelionės į teviškę aprašymą, bet čia juk – apsakymas, ir pats autorius supranta, kad jam būtina

bėda. Bėda prasideda, kai tą tikrovės fragmentėlį, gabaliuką reikia supo-e-tinti. O supoetinimą beveik visos be išimties miniatiūrų autorės suvokia kaip susentimentalinimą. Ir pilas ne-paskaitoma produkcija. Kai poetinė miniatiūra išsiplečia įki mininovelės (Monikos Uldukytės „ti tekst ti“ – „Literatūra ir menas“, sausio 29), viskas atsistoja į savo vietas: didesnis kūriniu plotas leidžia drąsiau skleisti kalbos eksperimentą, o kad skle-džiamas jis netaptų visiškai savitiklis, tenka pasitelkti galybę pasakotojo pajautų, nuojautų, intelektualinių digresijų. Kita vertus, toks kūrīnys tikrai negali būti ilgesnis, negu yra M. Uldukytės atveju.

Sausio poezijs laikosi ant Rimvy-do Stankevičiaus („Nemunas“, sausio 28-vasario 3) ir Gintaro Bleizigio („Literatūra ir menas“, sausio 1; sausio „Metai“) pečių. Pirmasis dar kar-tą žengia, manyčiau, visada rizikin-

kursi (pernelyg bendra nuostata), o ir pasaulėvaizdžiu neužteks vaizdi-nės, jutiminių žaliavos, tačiau ben-dra kartos poetika (o dar ir suvaidin-ta) tikrai ne ką geriau: „per pagirias / po žvaigždėtos spališkos nakties / paklodžių, sulaistytą kava ir alumi / po kalbų apie geismą, vaikystę, visatą / pajutus svitimą / per sapnus regėjau veidus, keistas šypsena, dideles akis / per miegus kalbėjus / po kūno.“ Aiškus Vytauto P. Bložės pėdsakas, bet čia anapusybės stoką (kurios kupi-nas „kamieninis“ poetas) kompen-suuoja labai komplikuota, gana auten-tiškai degraduota psichologija. Viso to trūksta Ernestui Noreikai („Literatūra ir menas“, sausio 15), bet apie tai esu užsiminęs jau ankstesnėje apžvalgoje. Tiesa, šioje publikacijoje jis pateikia ir kiek kitokios tonacijos, kitokio piešinio eileraščių, bet vis viena išlieka jau apibrėžtame lauke. Jolantos Sereikaitės („Šiaurės Atėnai“, sausio 29) tiesosakos taip pat negelbsti nei kultūros inkrustacijos, nei angažavimasis religijai ar reli-gijoms, ir kalta čia tik poetinė kalba, kurios kol kas paprasčiausiai nėra. Patys įvaizdžiai poetiniams tekstui gy-vybės neįpučia. Visiška tiesosaka dvelkia (gal net ne dvelkia, o prie-šingai – kaulus laužo) Emilijos Lie-gutės eileraščiai („Literatūra ir menas“, sausio 22). Gana įdomus atradi-mas: juk visi žinome, kad poetai labai poetiškai užrašo ir autografus, tad kodėl po jų mierties pastaruju ne-sueiliuoti? Ne ką nors nauja pasako „Metų“ debiutantė Ramunė Brundzaitė. Negana to, kad eileraštis taip ir neperžengia bekalbio pasakojimo erdvės, bet jis dar ir užgrioza bendry-bėmisi, klišēmis, neprijaukintais ir ne-prijaukinamais žodžiais: „visi nebaigt-i mano eileraščiai / bražda lyg pelės / rudenėja / ir jos sulenda į kambarius / sapnus saltus patalus.“ Akvilė Bu-zinskaitė („Šiaurės Atėnai“, sausio 8) mus primygintai kviečia sugrįžti į praėjusio amžiaus septintojo ar aštuntojo desimtmecijų debiutų atmosferą: „rudenėjant / tyliuose namuose / niekas neverda / vakarienės / iš tuščio akvariumo / baigia išgaruoti / auksinių žuvelių / kvapas.“ Išties – jauku, lyg po kelių desimtmecijų su-grįžus į gerai pažįstamus namus. Ne-žinau, poezių kartais gal ir sveikas toks sugrįžimas į užmiršta gera. Pa-našiu keliu bando eiti ir Aušra Uldukienė (ten pat), tik čia elementarus poetinius pasakojimus suaktualina-mas, ir tada jau išeina nei sis, nei tas: „Plastiko langas atmusa paukščio čiulbėjimą. (...) užsilankstę kampu-čiai saugo glaudimą ir kvapus.“ Pasiskaitę tokiu prisiminimų ir senti-mentų, net nežinai, kam pasiskusti.

Nesuprantu, kam rašomas poeti-nės miniatiūros. Dar labiau nesuprantu, kam vakarietisko mąstymo terito-rijoje kultivuoti rytietykiškas formas, ką reiškia tas kaip iš gausybės rago pa-siplyšties trielių strautas. Gerai, jei tri-eilyje slypi bent jau gamtos ar min-ties paslapties galimybę, kaip Dainius Dirgėlos atveju. Bet kas jau čia taip labai rytietykiška ar išmintingai giliu Stepo Eitminavičiaus eiliaivimuose: „Neteisus buvau“, – / Kartuo laiky-damas / Verkiančią dulką.“ Arba dar: „Poetai bando / Pasaulių sukompo-nuot / Metaforoje“ („Nemunas“, sausio 7-13).

Liko keletas nepaminėtų autorų, bet norint kalbėti absoliučiai apie vi-sus, tektų vėl grįžti į teksto pradžią ir be galio, be krašto plėtoti bendresnes estetikos, pasaulėvokos, pasaulėma-tois ir panašias problemas. Rinkdam-a-sis geriausią mėnesio publikaciją, ap-sistojau ties S. Syl Perus „Multitūra“. Ne todėl, kad tai būtų apskritai geriausias mėnesio grožinis kūrinys, o todėl, kad jis geriausiai „sukaltas“, sustruktūrintas. Ir ne vien mėnesio – metų spaudos kontekste.



Centrą baigusieji mokiniai kartu su vadovais.



M. Dobužinskio kultūros ir estetinio lavinimo centro auklėtinė Jelena su mama.

Du dešimtmečiai su spalva ir muzika

Serena PEČIŪNAITYTĖ

Jau 20 metų Kaune gyvuoja meninė ir kultūrine veikla garsėjantys kūrybos namai – M. Dobužinskio rusų kultūros ir estetinio lavinimo centras, vadovaujamas talentingų menininkų Elenos ir Valerijaus Berezokų.

Viskas prasidėjo nuo vieno žmogaus – veiklos ir kūrybingos menininkės, pedagogės E. Berezok – entuziazmo. Nors buvo sunku gauti patalpas, grumtis su iškilusiais išbandymais, jai savo sumanymą paiko įgyvendinti. Kai degi pasifryžiu, kurį veikti, atsiranda ir tavo idėja palaikančią žmonių. Išskrovoti vietą po saule E. Berezok labai padėjo lietuvių inteligentija: šviesaus atminimo Švietimo skyriaus vedėjas Sigitas Randys, prezidento patareižas Remigijus Motūzas, Ina Marčiulionytė, Halina Kobeckaitė, Nepraklausomybės Akto signataras Vladimiras Jermolenko, taip pat jos vyras, centro direktorius V. Berezokas ir kt.

Pirmasis žingsnis – suburti jaunimą į dailės studiją. Ji per 20 metų E. Berezok pastangomis išauga į didžiulį mokomajį metodinių kultūros ir meno centrą, kuris sėkmingai skina daugiaplanės veiklos vaisius.

Centro auklėtiniai – daugelio pasaulinių dailės olimpiadų ir piešinių konkursų laureatai bei diplomantai, ap-

dovanoti aukso medaliais ir garbės raštais. Ju darbai žinomi Indijoje, Makedonijoje, Anglijoje, Rusijoje, Vokietijoje, JAV. Nemažai jaunu žmonių, baigę centrą, renkasi menininkų kelią, stoją į Dailės akademiją ir toliau giliai į kūrybos paslaptis.

2010 m. vasario 12 d. Kauno igaudos karininkų ramovėje vyko 20 metų centro veiklai paminioti skirtas varandas „Spalvų ir muzikos simfonija“. Publiką nustebino puikus vokalinio ansamblio „Legenda“ iš Rusijos (vadovė Ida Piskun) koncertas, Kauno choreografijos mokyklos šokėjų pasirodymas (vadovė Laima Žiupkienė). Daug šiltų žodžių, sveikinimų išsakė buvę auklėtiniai ir svečiai. M. Dobužinskio rusų kultūros ir estetinio lavinimo centro žmones pasveikino LR Seimo narė Vincė Vaidevutė Margevičienė, profesorė habl. dr. Nepraklausomybės Akto signatarė Kazimiera Danutė Prunskienė, Kauno neformalaus ugdymo poskyrio vedėja Vida Kiciauskienė, Kauno m. savivaldybės mero pavaduotojas Rimantas Mikaitis, Kultūros skyriaus vedėjas Sigita Šliažas, svečiai iš Vilniaus, Marijampolės, Kėdainių, Jonavos.

Sventiniame vakare pristatytas filmas apie centro veiklą. Gražu, kai talentingi vadovai ir jų subtartas kūrybingas kolektyvas meistriskumo paslaptis ir amatų žinias perduoda mokiniams. Nušviesta plati ir įvai-

ri M. Dobužinskio rusų kultūros ir estetinio lavinimo centro veikla. Cia jaunimas piešia, dainuoja, vaidina. Vyksta kūrybinės popietės visai šeimai, meno užsiėmimai, skirti kūrybiniam jaunimo mėstymui ir saviraiškai skatinant. Meno terapija stiprinama mokinų dvasinė sveikata. Mokoma pažinti įvairių tautų meną, tradicijas, kultūrą. Piešimo ir tapybos užsiėmimuose lavinami auklėtiniai akademiniu piešinio, spalvotyros įgūdžiai. Grafino, erdvino dizaino, tekstilės, kompozicijos pamokose supažindinama su įvairiomis grafikos, keramikos, maketavimo technikomis. Animacijos studijoje vaikai kuria animacinus filmus. Centre įdomios veiklos attraunda ir mažiausieji, ir suaugusieji, ir senjorai. Įkurtas informacinis centras, Sankt Peterburgo rusų muziejaus virtualus filialas, nuolat veikia galerijos salė, tolydžio papildoma naujomis parodomis. Šiais metais Lietuvos žmonės galėjo pasidžiaugti centro auklėtiniai kūryba. Po Vilnių, Kauną, Klaipėdą keliauja jubiliejinės parodos iš ciklo „Margaspalvis kūrybos medis“. Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje Vilniuje vyko tapybos ir keramikos paroda „Spalvų kūrybos simfonija“, Klaipėdoje sausio 15 d. Prano Domšačio galerijoje pristatyta paroda „Spalvų ir fantazijos ritmu“, Kaune – kelios teminės parodos: galerijoje „Balta“ – „Spalvų atspindžiai“, Kauno miesto muziejuje – „Miesto peizažas – M. Dobužinskio kūrybos pėdsakais“, Ūkio banke – „Kultūros atspindžiai“. Centro galerijos salėje atidaryta pirmoji auklėtinės Gintarės Gedvilaitės fotografijos paroda „Neatrasta Lie-



Padėkos raštai ir dovanos centro partneriams ir rėmėjams. Lėlių autorės Elena Berezok ir Edita Petkevičiūtė Alydo Jurgio VAITKEVIČIAUS nuotraukos

tuvo gamta“. Tai – tik nedidelė dailelė M. Dobužinskio rusų kultūros ir estetinio lavinimo centro vykdomas veiklos.

Jau gražia tradicija tapęs Rusų kultūros ir meno festivalis – jis kasmet spalio mėnesį pradžiugina Kauną naujaus renginiai. Juose dalyvauja įvairūs ansambliai iš Rusijos („Rosiči“, „Legenda“, „Iz Toljati“), Latvijos aktorių teatras, Lėlių teatras „Ilmarine“ iš Estijos. Centro renginiuose lankosi pasaulinio garsio menininkai: Vokietijos smuikininkas Semionas Genšaftas, Vasilijus Ščerbakovas (fortepijonas, Rusija), tarpautinių festivalių ir konkursų JAV, Kinijoje, Rusijoje laureatė, animatörė, animacinių filmų režisierė Tatjana Iljina, Lietuvos solistė Judita Leitaitė ir dar daugelis kitų.

Per 20 gyvavimo metų M. Dobužinskio rusų kultūros ir estetinio la-

vinimo centras tapo puikia profesionalaus meno raiškos pastoge. Čia kasmet vyksta tarptautiniai dailininkų plenerai „Miesto peizažas“, kuriuose dalyvauja profesionalūs Lietuvos, Rusijos, Latvijos dailininkai. Pleneras tėsia dailininko M. Dobužinskio urbanistinio peizažo žanrą ir suteikia galimybę menininkams išbandyti save, parodyti savo šalies tradicijas, miesto istorines vietas.

M. Dobužinskio rusų kultūros ir estetinio lavinimo centro veiklos 20-metis dar kartą priminė mums, koks svarbus yra menas, kultūra, žmogaus savišvieta ir estetinis tobulėjimas, įvairių tautų meno pažinimas. Veiklių vadovų E. ir V. Berezokų dėka suburtas kūrybiškas kolektivas, gabūs auklėtiniai. Tegul šis kultūros židinys sulaiks naujų sukūčių, puoselės tradicijas ir ugdys žmogaus kūrybiškumą.

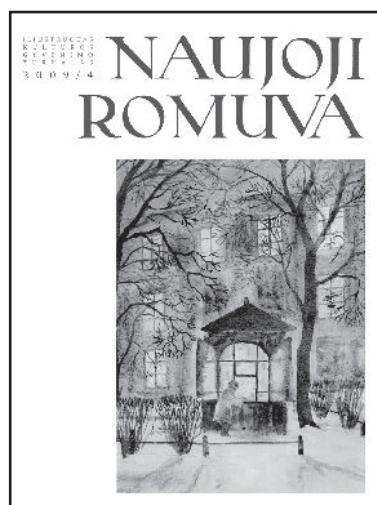
Tai, kas išlieka

Alfas PAKĒNAS

Per paskutinius vasario pustynius į Kauną atsiyrė penki Vilniaus kultūros vyrai – visiems gerai pažįstamas filosofas, žurnalo vyriausiasis redaktorius Andrius Konickis, istorikas Jonas Rudokas, poetai, o kartu ir „Metų“ darbuotojai Romas Daugirdas bei Benediktas Januševičius ir fotomenininkas Kęstutis Svėrys Juozo Tumo-Vaižganto muziejuje kaukiečiams pristatė naujausius dviejų pagrindinių šalies kultūrinių žurnalų – „Naujosios Romuvos“ ir „Metų“ – numerius. Buvo pažinėta ir pernai pasirodžiusi R. Daugirdo eileraščių rinktinė „Tatuiruotės ant veidrodžio“, kuria išleido „Naujosios Romuvos“ fondas.

Žiūriu į „Naujosios Romuvos“ žiemos numerio turinį – jame savo publikacijas pateikia dvidešimt autorų. Keturi jų – Rimantas Marčėnas, Algim Uždaviny, Raminta Gamziukaitė-Maziuliene ir Virginija Paulauskienė – kauniečiai.

Tradiciiniam „išminties arudų“ skyrelyje pateikiamos originalios, giliaprasmės Claude Levi-



Strauss mintys. Jas iš tikro vertėtų išsidėmėti: „Kurie trokšta pažinti žmones, turi apsidairyti savo aplinkoje. Tačiau kurie nori pažinti žmogų, turi išmokti nukreipti žvilgsnį į tolį.“

Literatūros tyrinėtoja R. Gamziukaitė-Maziuliene pateikia rašinį „Misterijos ir mistifikacijos“, pasakojanti apie Knutą Hamsuną (1859–1952), kultinį XX a. pradžios norvegų rašytoją: „Pirmųj

to amžiaus dešimtmečių jaunimas savaigo nuo jo „Pano“, „Misterijų“, kliedėjo tais kūriniu, nes jaunasis Hamsunas ir jaunieji jo skaitytojai turėjo kažką, kas juos vienijo. Gal tai buvo praėjusio amžiaus dvasia, į kuria visiškai įsižiausti gali būti sunku XXI a. pradžios skaitytojui, net ir jaunam, nes kitokie vėjai dabar pučia, kitokios vertybės viešpatauja, kitokios siekiamybės valdo protus, o jausmai dažnai palikti paraštėse. Ir vis dėlto išlieka tai, kas amžina – žmogaus prigimtis, jo sąmonė ir pasąmonė, o tai ir yra rakinės Hamsuno kūrybos sąvokos.“

Viena šalia kitos dera dviejų filosofų – A. Konickio ir Žibarto Jackūno – esė, kuriose giliinamas į pačią filosofijos sampratą bei į filosofijos ir poezijos ryšį. Ž. Jackūnas savo „Filosofijos sampratoje“ teigia, kad daug ramiau „išiandieninę filosofijos sampratos padėti žvelgia tyrinėtojai, kurių pažiūras veikia postmoderniam mėstymui būdingos nuostatos. Pavyzdžiu, žinomas pranciūzų filosofas Jeanas Lucas Nancy pastebi, kad „nėra filosofijos, kuri nelkelia sau atvirai neišsakomo ar išsakomo klausimo apie tai, kas yra filosofija“. Jis sutinka, kad jeigu yra žodis, kurio prasmė negali būti vienkart apibrėžta visiems laikams, tas žodis yra „filosofija“. Ir

teigia, jog „būti filosofu yra tolygu pradeti nebemanyti, jog žinai, kas yra filosofija.“ Filosofija gyvuoja tol, kol yra problemiška savo akyse.

A. Konickis straipsnyje „Filosofas rizikos akivaizdoje“ primeina Antaną Maceiną, pasak Arvydo Šliogerio, „iš Lietuvos sugrįžtantį vieną iš nedaugelio tikru mūsų tautos mėstytojų“. Andrius teigia, „kad tikras filosofas visada pasirūpė drąsai ir prasmingai kalbėti apie pačią filosofiją. Tiesa sakant, ginčai dėl savo „amato“, ko gero, labiausiai būdingi būtent filosofams – neteko girdeti, kad, pažydzdžiu, matematikai būtų įnirtingai svarbių klausimų „kas yra matematika?“ ar, tarkime, kokios Mašimos personalas surengtų diskusiją „kas yra prekyba?“. O problema, kas yra filosofija, diskutojama gana dažnai“.

Zurnale baigiamas spaustinti daugelio kultūros žmonių lauktas dailėtyrininko Algio Uždavinio studijos „Postmodernizmas ir mūsų dvasinės perspektivos“ téssinys – antroji dalis.

Kultūros gyvenimo žurnalo puslapiuose gausu spalvingų, įdomių pasakojimų apie kultūros žmones: Liucija Armonaitė rašo apie tekstilininkę Danutę Kvietkevičiūtę, Lijana Šataviciūtė – apie tekstilininką Vladislavą

Daujotą (1921–2009). Juozas Algis Konickis, Krištopaitis prisimena chemijos profesorių Mykolą Kaveckį, o istorikas Jonas Rudokas straipsnyje „Pirmiausia – filosofas, paskui – istorikas ir tik po to teisininkas...“ pasakoja apie buvusį kaunietį Vladimį Stankevičių, kuris pasitraukė į Vakarus pasivadino protėvių pavarde – Vlad Stanka. „Iš tiesų tai buvo ryški asmenybė, didžiulį ir įvairiapusį gabumą žmogus – tai jam ne tik leido daug nuveikti, bet ir išgyventi kritiškais istorijos laikotarpiais. Jis buvo veiklos žmogus, garsus advokatas, Kauko universiteto profesorius, vienas iš Pabaltijo universiteto Hambergo ikišėjų ir vadovą. Dar labiau garsėjo kaip mokslo žmogus, parašęs ir išleidęs dešimtis įdomių ir vertingų knygų teisės, istorijos, politikos, ekonomikos ir filosofijos tematika“, – rašo autorius.

Muziejininkė V. Paplauskienė straipsnyje „Laisvė būti savimi“ pasakoja apie žinomą poetą, eseistą, pagarsėjusį dienoraščių autorių Alfonsą Nyka-Niliūną, pernai atsventusį savo 90-metį.

Žurnale taip pat spaustinami Henriko Algio Cigriejaus, Tomo Arūno Rudoko, Rasos Ercmonienės-Varnės eileraščiai bei R. Marčėno ir Ineses Juzefos Janonės proza, recenzuojamos naujos knygos.

„Kauno rampa“ tėsia senas tradicijas ir kviečia į 38-ąjį festivalį

Jurgita MATULEVIČIŪTĖ

Mégėjų teatrų šventė „Kauno rampa“ rengiama nuo 1973 m., o jos sumanytojai – meno vadovė B. Aksomaitytė ir aštuonė dešimtmetė Kauno kultūros centre „Tautos namai“ gyvuoja mėgėjiskas Kazio Binkio teatras.

Prieš trisdešimt aštuonerių metus tuometiniuose Kauno kultūros rūmuose pirmą kartą pakeltas mēgėjų teatrų šventės „Kauno rampa“ vėliavos, per iškilmingą atidarymą uždegtą tradicinę penkiashakę žvakidė, simbolizuojanti iškilmingą pirmojo mēgėjų teatrų meno festivalio „Kauno rampa“ pradžią. Laisvės aleja žygiuodavo teatralizuota festivalio dalyvių eisena, kuri kaukėmis pasipuošusių aktorių vaidinimais, dainomis ir šokiais kasmet kviesdavo žmones į šią šventę.



1972 m. „Kauno Rampas“. Rimanto Šaro „Filosofijos daktaras“.

Daug metų festivalyje dalyvavo tik Kauno miesto geriausi mēgėjų teatrų kolektyvai, vėliau šventė tapo respublikinė, o tuo laiku, kai Kazio Binkio teatru vadoavo aktoriai Algis ir Stasė Kybartai, „Kauno rampoje“ vaidino Maskvos, Sankt Peterburgo, Tartu, Suomijos, Vokietijos, Lenkijos mēgėjų teatrai.

Tradiciškai Kauno kultūros rūmu Kazio Binkio mēgėjų teatras specialiai „Kauno rampai“ sukurė premjerinių spektaklių ir pripratydavo jų Kauno žiūrovams bei kritikams. Per daugelį metų pastatai įvairiuosius žanrus buvo rodyti.

Tuo metu mes dirbome su Antanu Žeku, kuris labiausiai domėjos lietuvių dramaturgija: nuo Boriso Dauguviečio „Žaldokynės“ iki šiuolaikinių, originalių lietuvių autorų pjesių, tokų kaip Leonido Jacinevičiaus „N kilo-

metre“, Bronislavo Nušičiaus „Filosofijos daktaras“, – sakė Kazio Binkio teatro režisierius Rimantas Štaras.

B. Nušičiaus „Filosofijos daktaras“ buvo pirmasis šio teatro „Kauno rampoje“ parodytas spektaklis. Jame vaidino ir senosios, ir jaunosios kartos aktoriai: Bronius Vilkas, Roma Žitinevičiūtė, Joana Cechanavičienė ir kiti. Tai linksmas komedinio žanro spektaklis, kuris vėliau ne kartą buvo rodytas įvairiuose Lietuvos miestuose.

„Kiekvienais metais mes stengėmės pastatyti naują, įdomų spektaklį „Kauno rampos“ šventei, kuri mēgėjų teatrus skatinė bendrauti – atvykdavo Lietuvos, Estijos bei kitų šalių kolektyvai. Mēgėjų teatro kolektyvai savo spektaklius parodydavo mums, o mus kviesdavo į savo scenas. Susitikdavome su žmonėmis, kurie nebuvu profesionalai, bet puikiai sugebėdavo atlkti klasikinės dramaturgijos veikalus. Be galinis tokiu žmonių entuziazmas mus ir dabar palaiko“, – pasakojo R. Štaras.

Kasmet pagal profesionalių režisierių rekomendacijas į „Kauno rampą“ kviečti geriausi Lietuvos ir kitų šalių skirtingu žanru mēgėjų teatrai. Festivalyje būta ir liūdnų, ir juokingų, fantastinių ir gyvenimiškų spektaklių, kurie praverdavo duris į stebuklingą teatro meno pasauli, analizuojantį žmogaus mintis, jausmus, viltis ir svajones.

Siemėt kovo 17-20 d. teatro mylėtojai jau trisdešimt aštuontajį kartą kviečiami pasigérėti naujaisiems mēgėjų teatrų pastatymais. Keturių dienų Kauno kultūros centre „Tautos namai“ vyksiantime festivalyje „Kauno rampa 2010“ bus parodyti aštuoni spektakliai. Šventė prasidės ugningu



„Kauno Rampos“ 30-metis.
Algio Kybarto spektaklis „Alijošiaus kermošius“.

humoro šou „Eik tu... peklon!“ su žinomais aktoriais Nijole Narmonaitė, Doloresa Kazragyte, Tomu Erbréderiu ir skaitovė Stefa Navardaitiene. Mažiesiems žiūrovams bus parodyta Kauno Seinamiesčio pagrindinės mokyklos teatro studijos „Džiugenėlė“ pasaika-žaidimas „Trys parsiukai“, režisierė Aušra Reklaitienė. Itin daug dėmesio šių metų „Kauno rampoje“ teikiama jaunimui, jam

bus skirti net penki spektakliai. Siai metais „Kauno rampoje“ dalyvauja ir Lietuvos mēgėjų teatrų apžiūros „Atspindžiai-2009“ diplomantai – Joniškio kultūros centro suaugusiuosius mēgėjų teatras „Žiburus“. Jis parodys juodą komediją „Mėsmalė“ pagal J. Kašausko pjese, režisierė Violeta Jonaitienė.

N. ŽILINSKIENĖS asmeninio archyvo nuotraukos

Fotografijos pro smilkalo dūmus

Apžvelgiant Eglės ŠČERBINSKAITĖS fotografijų parodą „Indijos skulptūros ir žmonės“

Darius RAKAUSKAS

Aš niekam nepavydžiu ir niekam nesu šališkas. Aš visiems vienodas. Tačiau pasiaukojamai Mantarnaujantis yra Manyje. Jis Mano draugas, ir Aš esu jo draugas.

Viešpats Krišna. Bhagavad-Gita 9.29

Kas yra Indija? Kiekvienam aišku, kad visų pirma – tai smilkalais pakvibusios „Mažosios Indijos“ krautuvėlės su tūkstančiais egzotiskų niekučių, tai krišnaistai su knygomis ir prasadu, tai drambliai ant lovios užtiesalo, buhalteris Berlaga beprotname, apsimetinėjantis Indijos viceprincu, Mauglis, Aukšinė antilopė, Mažasis Buda ir budistai savo ašramuose. Galų gale tai Gangas, Gandhi, „Tamilų tigras“, pankų grupė „Lipnūs Maharanadžos pirštai“ ir seni hipiai, kanapės dūmų debesye regintys savo guru...

Įkišę nosį į vikipediją ar kokį storą žinyną, sužinome, kad Indijos Respublika – valstybė pietų Azijoje, antra pasaulyje pagal gy-



ventojų skaičių, septinta pagal plotą. Dėl 9,2 proc. BVP augimo per metus Indija patenka tarp sparčiausiai besivystančių pasaulio valstybių. Turi branduolinį ginklą. Klimatas – tropinis.

A. Puipos herojus visą gyvenimą bergždžiai svajojo nukeliauti į Indiją pažiūrėti Tađ Mahalo, o Eglė štai émė ir nukeliauto. Nuskrido į šventają žemę ir, pabraidžiusi po Gangą, padarė nuotrauką. Be didelių pretenzijų ir apsaugančių mantrų fiksavo Indijos žmones ir dievus. Pro autobuso langą, viešbučio tarpduryste, nuo stogo ar tiesiog – gatvėje.

Kaip teigia Indų šventraštis Dhamapada (13. 88), „kas į pasaulį žiūri kaip į pūslę, kaip į miražą, to nemato mirties karalius“. Matyt, tik šitokiu būdu ir galima prisiliesti prie Indijos dvasios, kuri, pati būdama nesugaunama, sugrobia ir asimiliuoja visa, kas ižengia į jos valdas. Apskritai visas buvęs, esantis ir būsimasis pasaulis – Aukščiausiojo Dievo asmens Krišnos žaidimai, nepertraukiamas dharma (mažiausiai visatą sudarantį dalelių) bangavimas, pastovus ir dėsningas kaip chronometras ir tuo pat metu kas akimirką iškrečiantis ką nors nauja. Todėl sioje amžinoje kelionėje per būtų ne reikia įtampos, didelių pykčių, dramatiškų gestų ir patetikos. Ne reikia Friedricho Nierzsche's. Tie siog gyvenk, vykdyk savo pareiga, mylék gyvenimą ir žmones kaip dovaną ir nepamiršk Dievo, kas akimirką kuriančio ir vél griaunancio visatas savo begalinį fantazijų žaidimuose.

Kauno gatvėmis per balas atšlepėjės į šią parodą pabundu iš

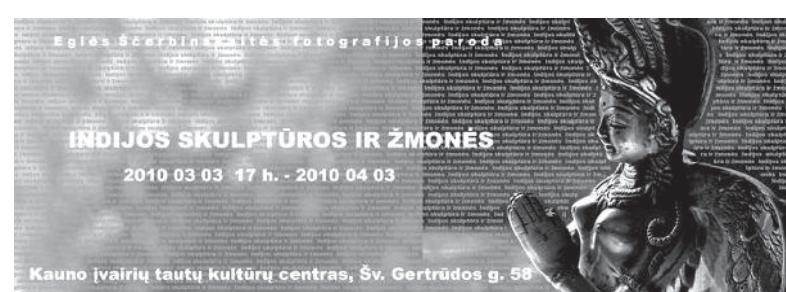
vieno sapno tik tam, kad pradėčiau sapnuoti kitą. Tad ir šios fotografijos – kaip pagelte, nuraudė medžių lapai, vėjo priplakti prie sienų, o gal nukritę įvairias palvias gėlių žiedlapiai, primenantys juos išauginusius žiedą aromata, šiandien yra, o kitą akimirką jau bus kitoje vietoje, kitoje erdvėje – kaip ir mes, mūsų mintys, išpūdziai, nesulaikomai besikeičiantys ir plaukiantys it smilkalų dūmai. Kartu su įdegusiais žmonių veidais, dievais, autobusais ir namais. Kažkuo kitokie ir vis dėlto tie patys. Dabar jau kartu su mumis kažkur einantys.

Senovės Rytų išmintis teigia: kad ir koks tu būtum – greitas ar nerangus – kol žmonės palaiko tave, esi saugus. Žmonių vienybės jausmas spinduliuoja ir iš fotografijų. Užfiksotas įvairios gyvenimiškos situacijos savaimė susidėliojusios į lengvai perskaitomas kompozicijas. Ir jokios įtampos: štai vaikai, ištiesė rankas, prašo rupijos, Šyvos garbintojas, vakarietiskais džinsais apsitaise darbininkai, miestiečiai, moterys, elgetos. Visi natūralūs ir orūs. Ne pasipūtė, apimti patoso ar demonstruojantys kokias apsimestines pozas, o tiesiog esantys cia irabar. Paprasti, bet neprasti. Gal jie tokie dėl to, kad jų gyvenimas teka po pietų saule, mūsų žemės motina? Kaip yra pastebėjęs Albertas Camus, joks Alžyro priemiesčių skurdas negali prilygti Paryžiaus darbininkų kvartalų purvui. Tie „biediniai“ arabai visados virš galvos turi giedrą dangų ir saulę. O gal ta vidinė rimtis yra neatmenamus laikus siekiančios kultūros pasekmė? Kultūros, kuri tiek daug

visko regėjusi ir nepamiršusi? Venode aprašomas neatmenamais laikais buvęs branduolinis karas, išsaugotos giliausios etinės, filosofinės, medicininės ir dvasinio paulio žinios. Pateikiama informacijos apie neįsivaizduojamą aukščiausią Dievo asmenį, kuris yra pasaulių kuriančios jėgos priežastis, jis aplanko mus tarno, gyvulio, pabaisos, vaiko, bičiulio, moters pavidalu. Šioje kultūroje šalia jautriausio altruizmo gyvena kietas, negailestingas cinizmas, aprašytas Archašastroje, traktate apie karos meną, kur riteriška kova ir nuodū įbėrimas į taukę yra vienodai vertinami. Kaip tik Indija kadaise motiniškai priglobė Budą, Didijį bedievį, religiniame kontekste jam skirdama dar vieną nišą, užuot prikalusi ant kryžiaus.

Tad kviečiu ir tave, malonus skaitytojau, prisiliesti prie šios kultūros, kuriuoje visiems pakanka vienos. Skirtingi, bet esantieji savimi papildo vieni kitus, sudaro darnią ir nedalomą visumą. Amžiną virsma, metamorfozę. Ten, kur žmonės keliauja per gyvenimus iš vienos kastos į kitą, virsta pusdieviais ir demonais, vabalais, o pasukui, senovinių statulų stebimi, vėl apsikeiciā vietomis. Jų akmeninės akys ir lūpos, rankų gestai liudija apie tai.

Štai tokius minčių kilo aplankius šią įvairių siužetinių linijų pilną, bet kartu vientisą jaunos fotografės parodą, kurią raginu aplankyt.



2010 03 03 17 h. - 2010 04 03

INDIJOS SKULPTŪROS IR ŽMONĖS

Kauno įvairių tautų kultūrų centras, Šv. Gertrūdos g. 58

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RŪPIMO
FONDAS



Mindaugas ir Ark Royal



Parodos atidarymo akimirka. Reiu Tüüras – pirmoje eilėje centre.

Kad ir kaip žiūrėtum, išeivijos dailė vis tiek yra specifinė teritorija lietuvių dailės kontekste. Cia būrin susitelkę visi įmanomi tautiniai ir pseudotautiniai fetišai, čia romantizmas, pakylėtumas ir patriotizmas. Taip pat – Lietuvoje tuo metu negalimi eksperimentai, kitoniškos įtakos, kūrybinė drąsa. Idealizmo joje – nors vežimu vežk, bet anaip tol nepasakysi, kad tai, ką norisi manytis esant padarytā *smūtkeliškai* kenciant arba, priesingai, puse sieles atsimetus nuo téviškės liūdnų realių (bijau, „visa siela“ atsimesti niekam ir nepasiekė), atrodytu itartina ir dviprasmiška. Idealizmas (gal jis vienas ir težžvelgiu?) čia labai savotiškos konsistencijos, tačiau, matyt, būtinas prieskonis, kuris patiekalo skonio nei pagerina, nei pablogina.

Stulbina, kad vadinamas „idealizmas“ (šis žodis neapibrėžtesnis už tą, kuris ant liežuvio galio) gera matosi ir modernistiniuose, abstrakčiuose darbuose, ir tuose, kurių stilistiką jau gerokai nusiaubė Vakarų vėjai. Nors gal čia tik toks psichologinis barjeras; egzaltuota mitingų retorika, matyt, bus padariusi savo – ir tai sukuria tam tikrą suvokimo problemą: sakykime, priešais tave nupaišyti abstракčios figūros, bet tu vis tiek jaučiau į Sibiro platybes pūskuojančią traukinį. Šitaip sakydamas nenoriu menkinti išeivijų darbų ar, neduok Dieve, iš jų šaipyti, tačiau rintumas, kuriuo jie rūpestingai apgaubsto savo sentimentus, juokina, ir tas juokas – beje, siek tiek makabriškas – yra didis, gal net didžiausias pagarbos tiems menininkams liudytojas.

Štai tokius minčių varginamas anadien lankiausi Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dvidesimtmeciu Radvilų rūmuose Vilniuje atidarytoje parodoje „Dovana neprisklausomai Lietuvai“, kurioje eksponuojami būtent išeivijos menininkų darbai. Tiesa, to, ką aname skirsnys apibūdina kaip „idealizmą“, šioje parodoje ne tiek ir daug, juo labiau kad kai kurie autoriai – nekvinstonuojuojami lietuvių dailės autoritetai, kurių darbus matyti tinkta bet kokiamo kontekste. Betgi paslysti ant dvasingumo įmanoma, todėl atidumas išlaikytinas net tada, kai norisi besalygįs kai pasiduoti kūrinio įtaigai. Ekspoziciją sudaro pastaraisiais metais daugiausia pačių kūrėjų ini-

Vilniuje svečiuojasi išeivijos dailė



Jurgis ŠAPKUS. „Tremtinė Marija“.

ciatytva ir paskutine valia perduotos vertingos kolekcijos, taip pat dailininkų artimujų išeivijų institucijų dovanos. Cia atsiranda galimybė ir ašarėlę nubraukti: organizatoriai pabrėžia, jog tarp dovanotojų – ir kolekcininkais savęs nelaikantys taurūs bei atsakingi mūsų tautiečiai, kadaisė, remdamis lietuvius menininkus, išsigiję jų darbų ir „nenorintys, kad tie jų namus puoš kūriniai atsidurtų Amerikos Seaję“.

Beje, sugrąžinti išeivijų kūrybą namo, į Lietuvą, bandoma jau ne pirmą kartą – 2000-aisiais, taigi pries dešimtį metų, Radvilų rūmuose Vilniuje buvo surengta didžiulė paroda „Sugržusi išeivijos dailė“. Ši paroda atspindėjo Lietuvos dailės muziejus saugomu daugiau kaip šešių tūkstančių eksponatų išeivijos dailės rinkinio vertingiausias kolekcijas, M. K. Čiurlionio galerijos Čikagoje Lietuvai kaupintus rinkinius.

Kaip išskirtinis eksponatas įvardijama Adomo Varno (1879-1979)

istorinė drobė „Mindaugo karūnimas“. Ši 1951-1955 m. sukurtą kūrinį specialiai išsigijo ir Lietuvaijų vardo paminejimo tūkstantmečio proga padovanovo inžinerius, išradėjas, visuomenės ir kultūros veikėjas, šimtametis Domas Adamaitis. Minėtinės, nors turbūt labiau istoriniu požiūriu, Jono Šileikos (1883-1960) „Žemaitės portretas“, kurį pirmąjį dailės parodą Vilniuje dalyvis sukūrė lietuvių literatūros klasikei viešint Amerikoje 1919 m. Pačios Žemaitės liudijimu, „už tą darbą Šileika gaivo 200 dol. nagrados ant parodos Chicagoje“; pagal jį buvo išspausdinti atvirukai, kuriuos Žemaitė siuntė tévynėn juokaudama: „Jei negrįšiu į Lietuvą, tai bent mano portretas sugriž.“ 1957 m. sis vienintelis iš natūros tapytas mūsų literatūros klasikės atvaizdas buvo eksponuotas pirmoje M. K. Čiurlionio galerijos parodoje Čikagoje. Lietuvai kaupiamam rinkiniui ji padovanovo gydytojas Antanas Montvydas (1886-1966).



Juozas MIELIULIS. „Himnas saulei“.

Istorijai taip pat reikšmingas Stasio Ušinsko (1905-1974) pano „Lietuvos mokykla“, apibūdinantis Lietuvos švietimo pažangą pirmosios Nepriklausomybės dvidesimtmeciu, sukurtas specialiai 1939 m. pasaulinei parodai Niujorke, o po jos iki šiol saugotas jėzuitų Jaunimo centre Čikagoje.

Parodoje Radvilų rūmuose eksponuojama vieno iškiliausiai XX a. lietuvių menininko Viktore Petravičiaus (1906-1989) grafikos kolekcija, kuri sulaukė susidomėjimo ir Amerikoje, taip pat jų tapybos ciklas „Kryžiaus kelias“. Minėtinės jo mokinės Magdalenos B. Stankūnės abstrakčios batikos ciklas, rodomas pagrindinėje muziejuje salėje. Taip pat galima pamatyti Adomo Galdiko (1893-1969) piešinius – Žemaitijos peizažus, kuriuos dar spėjo sukurti prieškariu.

Ypač spalvingai parodoje atskleidžiamos Freiburgo meno mokyklos auklėtinų kūrybos kolekcijos. Pirmą kartą Lietuvoje rodo-

kaip arkados. Anot menininko, vadintinės „Ark Royal“ su humoru pažymi tik vieną nepaprastą monanarchistinę arką. Iš tiesų jis kilo iš karališkojo Elžbietos I laivyno „Ark Royal“, kuris svarbiame jūrų mūšyje įveikė ispanų armadą ir pademonstravo Anglijos valdovų galią jūroje, pavadinimo. Paveikslų fone vaizduojama Baltijos jūra, ji tampa jungiančiu parodos elementu.

Paroda VDA Dizaino inovacijų centre veiks iki balandžio 10 d.

R. Tüüras – tapytojas. Gimė 1974 m. Haapsalu (Estija), yra Estijos menų akademijos ir London City University magistrantas. Tarptautinė meno karjerą pradėjo 1988 m. nuo pašto meno projekto „Self-portrait“ („Autoportretas“). Nuo 1992 m. – profesionalaus meno parodu dalyvis. 1993 m. prisijungė prie Estijos poparto menininkų grupės „Kursi Koolkond“. Nuo 1995 m. dirbo vizualiųjų menų dėstytoju „SÜTEVAKA“ menų kolegijoje. Savo darbų eksponavo Estijoje, Italijoje, Vokietijoje, Norvegijoje, Danijoje, Albanijoje, Suomijoje, surengė kelias dešimtis personalinių parodų pagrindinėse Estijos galerijose.

Dovilės ABROMA VIČIŪTĖS nuotrauka

mi tapytojo, dailės pedagogo, filosofo Juozo Mielūlio (1919-2009) simbolinių ir surrealinių paveikslų. Šalia eksponuojama ir kito „freiburgiečio“ – Kalifornijoje gyvenančio Jurgio Šapkaus kūryba. Dailininkas – lietuvių ir amerikiečių parodų, kelių menininkų sambūrių dalyvis, jo skulptūrų ir vitražų yra Ilinojaus bažnyčiose, Kalifornijos viešuose pastatuose, o tapybos – daugelyje privačių kolekcijų. Tapybos paroda Lietuvos dailės muziejuje J. Šapkus buvo surengta 1998 m., bet didžioji pažintis yra dabar: rodoma 20 alebastrinių, bronziinių, terakotinių skulptūrų ir didelė kolekcija akrilų bei akvarele tapytų paveikslų.

Idomus Elenos Urbaitytės (1922-2006) kūrybinis palikimas. Tai viena iš nedaugelio išeivijų dailininkų, nepabūgusių XX a. II pusės meninių novacijų, išitraukusi į Niujorke gyvavusius vėlyvojo modernizmo ir postmodernizmo sąjūdžius, siekusi sujungti tapybą, skulptūrą ir architektūrą. Nuo 1988 m. Lietuvoje rengtose parodose dailininkė pristatė novatorišką savo kūrybą, atspindinčią konstruktivizmo, abstraktaus ekspressionizmo, šviesos meno ir minimalizmo srovii ieškojimus. Pirmoji iš išeivijų jis originaliomis skulptūromis papildė Vilniaus erdves prie Spaudos rūmų, Europos centro skulptūrų parke, Technikos bibliotekos kieme.

Parodoje eksponuojamos Danutės Emilijos Šurkutės-Niteckio peizažų ir gėlių studijos, Jolantos Janavicienės keramikos ir piešinių kolekcija. Pristatoma čikagiečių Dalios Šlenienės ir Henrietos Vepštienės dovanota keramika. Abi dailininkės mokėsi Čikagos meno institute, kurių 1907-1910 m. baigė labai daug lietuvių menininkų. Tarp jų – sesuo Mercedes (Marija Mickevičiūtė, 1915-2007), kilusi iš lietuvių imigrantų šeimos. Jos tapybos pavyzdžių Lietuvai dovanotojo Šv. Kazimiero serė kongregacija.

Bene pirmą kartą Lietuvoje rodomos Vandas Aleknienės ekspressionistinės abstrakcijos ir Petro Alekos metaforiškos dažyto medžio skulptūros. Abi dailininkai yra vadovavę M. K. Čiurlionio galerijai Jaunimo centre, surengę daug išeivijos dailės parodų.

Puslapio autorius
Andrius JAKUČIŪNAS

Lietuvos rašytojų sąjunga sveikina kolegas Algimantą BUČI ir Jakovą Grigorijū KANOVIČIU, už nuopelnus Lietuvos kultūrai ir menui pelniusius Vyriausybės kultūros ir meno premijas.

Lietuvos rašytojų sąjunga

89-ojo kūrybinio sezono kovo mėnesio repertuaras



19 d., penktadienį, 20 d., šeštadienį, 19 val. PREMJERA! Mažojoje scenoje – Dmitrij Lipskerovo „Jelena ir Šurmanas“. Vieno veiksmo groteskas. Režisierius Sergejus Paciukas. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietu kainos – 30, 40 Lt.

19 d., penktadienį, 19 val. Ilgojoje salėje – Gyčio Ivanauskos teatro gastrolės „Vyrai baltais sijonais“. Vienos dalių spektaklis. Choreografas Gytis Ivanauskas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kainos – 30, 35 Lt.

20 d., šeštadienį, 18 val., 24 d., trečiadienį, 15 val. Tavernos salėje – Ingeros Hagerup „Stiklinė arbatos su citrina“. Vienos dalių spektaklis. Režisierė Danutė Juronytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kaina – 25 Lt.

21 d., sekmadienį, 12 val. Parketinėje salėje – Vytauto V. Landsbergio „Ateities miestas“. Spektaklis 6-12 metų vaikams pagal knygą „Gediminas ir 4 seneliai“. Režisierius Arnoldas Jalianauskas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kaina – 15 Lt.

21 d., sekmadienį, 15 val. Tavernos salėje – Šolomo Aleichemo „Mendelio milijonai“. Vienos dalių komedija. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kaina – 25 Lt.

21 d., sekmadienį, 24 d., trečiadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Antono Čechovo „Palata“. Ligos istorija. Inscenizacijos autorius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietu kaina – 25 Lt.

23 d., antradienį, 19 val. Mažojoje scenoje – Mariuso von Mayenburgo „Bjaurus“. Skalpelių pjūvis. Režisierius Vilius Malinauskas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietu kainos – 25, 30 Lt.

Teatro kasa dirba 11-14.00, 14.45-18 val. Poilsio diena – pirmadienis. Informacija tel. 8-37 22 87 84, el. p. administratore@muzikinisteatras.lt.

Kauno valstybinis lėlių teatras



18 d., ketvirtadienį, 18 val. Larisa Kalpokaitė pripratys rusišku romansu programą „Moteris lange“. Bilietu kaina – 15 Lt.

20 d., šeštadienį, 12 val. „Žvaigždės vaikas“. Pagal O. Vaildo pasaką. Nuo 5 m. Režisierius A. Stankevičius. Bilietu kaina – 10 Lt.

21 d., sekmadienį, 12 val. „Mažasis Mukas“. Ar sunku būti kitiui? Nuo 5 m. Režisierius A. Stankevičius. Bilietu kainos – 8, 10 Lt.

Bilietai parduodami teatro kasoje ketvirtadieniais ir penktadieniais 11-17 val., šeštadieniais ir sekmadieniais 10-14 val. Informacija tel. 8-37 22 0061, www.kaunoleles.lt.

Kauno kamerinis teatras



18 d., ketvirtadienį, 18 val. Fransua Rablė „Gargantiua ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietu kainos – 40, 50 Lt.

19 d., penktadienį, 18 val. A. Strindbergo, A. Sverlingo „Karstas šokoladas“. Švediška vakarienė artistų kavinėje. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

20 d., šeštadienį, 18 val. Janušo Glovackio „Antigonė Niujorke“. Dvių dalių tragikomedija (N-14). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.40 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

Bilietai parduodami teatro kasoje darbo dienomis 14-18 val., šeštadieniais ir sekmadieniais 11-17 val. Informacija tel. 8-37 228 226. Bilietu galima užsisakyti interneto svetainėje www.kamerinisteatras.lt, elektroniniu paštu info@kamerinisteatras.lt arba išsigityti BILIETAI.LT ir „Bilietu Pasaulis“ prekybos vietose.

19 d., penktadienį, 19 val. B. Srbljanovič „Su Naujaisiais metais, Anal!“. Vienos dalių spektaklis. Režisierius D. Rabašauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilietu kaina – 30 Lt.

20 d., šeštadienį, 12 val. A. Dilytės „Kreivos daiktų istorijos“. Spektaklis vaikams. Režisierius A. Baniūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kaina – 14 Lt.

20 d., šeštadienį, 18 val. A. Dilytės „Lauros kosmosas“. Vienos dalių spektaklis. Režisierė A. Dilytė. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietu kaina – 25 Lt.

21 d., sekmadienį, 12 val. A. Dilytės „Sidabrinis fėjos šaukštėlis“. Spektaklis visai šeimai. Režisierė A. Dilytė.

21 d., sekmadienį, 18 val. „Katyčė P“. Pagal E. Ensler pjesę „Vaginos monologai“. Spektaklis tik suaugusiesiems. Režisierius V. Balsys. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietu kaina – 35 Lt.

23 d., antradienį, 19 val. G. Gugevičiūtės „Mokėk – duosi“. Spektaklis-pokštės. Režisierius V. Balsys. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietu kaina – 30 Lt.

Bilietu teatraus: M. Daukšos g. 34. Tel. 8-37-408470, 226090, www.mazasisteatras.lt

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mén.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244

El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.culture.lt/nemunas>

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino UAB „ArxBaltica“
Tiražas 1500
Rankraščiu nerecenzuojame ir negražiname.

Kauno valstybinis muzikinis teatras



18 d., ketvirtadienį, 18 val. Kolo Porterio „Bučiuok mane, Keit“. Dvių dalių miuziklas. Režisierius Aidas Giniotis, dirigentas Julius Genušas, dailininkė Vilma Galeckaitė-Dabkienė, choreografe Vesta Grabštaitė. Bilietu kainos – 15, 25, 30, 40, 45, 50, 100 Lt. Studentams taikoma 50 proc. nuolaida.

20 d., šeštadienį, 18 val. Franco Leharo „Linksmojo našlė“. Trių veiksmų operetė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Genušas, dailininkė Virginija Idzelytė, choreografas Danil Salimbaev (Rusija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 15, 25, 30, 40, 45, 50, 100 Lt.

21 d., sekmadienį, 12 val. Zitos Bružaitės „Voro vestuvės“. Dvių veiksmų operetė-baletas vaikams. Choreografas Jurius Smoriginas, dirigentas Virginijus Visockis, scenografas Iveta Ciparytė, kostiumų dailininkė Ana Lorens. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietu kainos – 5, 10, 12, 15, 18, 20, 50 Lt.

21 d., sekmadienį, 18 val. Johano Štrauso „Naktis Venecijoje“. Dvių veiksmų operetė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Genušas, dailininkas Eldor Renter (Estija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 10, 15, 18, 30, 35, 40, 100 Lt.

24 d., trečiadienį, 17 val. Genadijaus Gladkovo „Brėmeno muzikantai“. Dvių veiksmų miuziklas vaikams ir tėveliams. Skirta vyresniui klasinių moksleiviams. Režisierius Dmitrijus Harchenko (Estija), dirigentas Julius Vilnonis, dailininkė Anne-Mai Heimola (Estija). Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 5, 10, 12, 15, 18, 20, 50 Lt.

Teatro kasa dirba 11-14.00, 14.45-18 val. Poilsio diena – pirmadienis. Informacija tel. 8-37 22 87 84, el. p. administratore@muzikinisteatras.lt.

19 d., penktadienį, 18 val. Lie-

tuvo muzikos ir teatro akademijos Kauno fakulteto 20-mečiui skirtas KAUNO VALSTYBINĖ FILHARMONIJAI koncertas „Jaunieji Kauno muzi-

kai“. Dalyvauja: LMAT Kauno fakulteto studentų simfoninis orkestras. Solistai: Erika Grigaitė (mecosopranas), Andrius Apšega (baritonas), Dalia Simaškaitė (smuikas), Kostas Tumosa (smuikas), Rokas Vaitkevičius (violončelė), Paulius Rudokas (fortepijonas). Dirigentas Jonas Janulevičius. Bilietu kaina – 10 Lt.

20 d., šeštadienį, 18 val. fortėpijono sensacija – Miroslav Kuljyšev (Rusija). Organizatorius „Nauojių muzikų karta“. Bilietu kainos – 20, 30, 40, 50, 70 Lt. Nuolaidos: 20 proc. seniorams (vienam bilietu), 20 proc. studentams ir moksleiviams (vienam bilietu), 10 proc. su „Laisvalaikio“ ir „Maestro Olilia“ kortele, perkant du bilietus; perkant 20 ar daugiau bilietu, taikoma 30 proc. nuolaida. Bilietus platina TIKETA ir Kauno filharmonijos kasos.

21 d., sekmadienį, 17 val. klasikinė Indijos muzika – Rytų šalies muzikos ir šokių meistras Arshad Khan (tabla), Vidha Kathak (sokis), Imram Khan (fisharmonija ir vokalas). Bilietu kainos – 10, 15, 20 Lt.

24 d., trečiadienį, 18 val. koncertuo Dalia Dédinskaitė (smuikas), Gleb Pyšniak (violončelė), Kyoko Okushiba (fortepijonas). Programoje: J. Haydn Fortepijoninis trio C-dur Nr. 43, Hob:XV / 27, S. Vainiūno Trio, F. Mendelssohno Fortepijoninis trio d-moll, op. 49. Bilietu kainos – 10, 15 Lt.

Bilietus platina TIKETA ir Kauno filharmonijos kasos. Informacija tel. 8-37 20 04 78, www.kaunofilharmonija.lt

Kauno tautinės kultūros centras

(A. Jakšto 18)

18 d., ketvirtadienį, 18 val. vakaronė „Šokim!“. Dalyvauja studija „Gyvisios folkloras“ (vadovė Vita Braziulienė), Folklorinio muzikavimo studija (vadovė Daugailė Braziulytė).

19 d., penktadienį, 17 val. paskaita „K. Jungo žmogaus gelmių psichologija. Pasāmonė II d.“. Lektorius Aleksandras Žarskus. 18.30 val. susitikimas „Sveikata, gyvenimas, malda“. Dalyvauja Domininkas Miliauskas.

23 d., antradienį, 17 val. mokymai suaugusiems „Margučių raštai. Kiaušinių marginimasis vašku“. Veda dailininkė Rita Juodytė. Atsinešti virtų kiaušinių. Registracija iš anksto tel. 867936715.

24 d., trečiadienį, 18 val. paskaita „Verbų sekmadienis ir didžioji savaitė“. Lektorius Aleksandras Žarskus.

Informacija tel. (8-37) 40-71-35, www.ktkc.lt

19 d., penktadienį, 17 val. Juozo Tumo-Vaižganto muziejus (Aleksoto g. 10-4) kviečia į tradicinę Juozapinių šventę, kurios metu bus pristatoma atsiminimų knyga „Neuzmîrštamas Vaižgantas“. Savo naują kompaktinę plokšteltę „Eina mûsų laikai“ pristatys dainininkas ir verslininkas Kazimieras Jakutis.



Vaikų ir jaunimo teatras „Vilkolakis“

(Kovo 11-osios g. 108, Kaunas)

21 d., sekmadienį, 12 val., 24 d., trečiadienį, 16 val. S. Ivanauskaitė „Kaip Pagrundukas išminties ieškojo“.

Informacija tel. 313712, www.vilkolakis.lt, teatras@vilkolakis.lt.

18 d., ketvirtadienį, 17 val. Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje (Radastų g. 2, 404 kamb.) vyks Lietuvos literatūros vertėjų sąjungos projekto „Skaityk su vertėju“ renginys. Vertėja J. Mikutyte aptars Marien Haushofer romaną „Siena“. Renginį ves R. Matulevičienė. Iėjimas nemokamas.

19 d., penktadienį, 16 val. Versmės filiale (Šiaurės pr. 41) atidaryta Virginijos Kuzmickaitės puantolizmo technika sukurtų darbų paroda „Po šluota“.

21 d., sekmadienį, 12 val. Kauno Prisikėlimo bažnyčioje (konfrenčijos salėje) bendruomenės centras „Žaliakalnio aušra“ ir V. Kudirkos viešosios bibliotekos „Aušros“ padalinys kviečia į renginį „Ažuolyne gimusieji“. Dalyvaus knygos „Atgimimo ažuolynas ir ažuolų dailininkė“ autorius Vyandas Caplikas, dr. Laima Šinkūnaitė, veiks paroda „Grazina Didelytė ir Kaunas“ (iš D. Akstino rinkinių), bus pristatytas Žaliakalnio kultūros almanachas „Fontanas“.

**Mirus rašytojui
Juozui APUČIUI,
nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.
Lietuvos rašytojų sąjungos valdyba**



18 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klubė (K. Sirvydo g.

Kauno karuselė



Kovo 5-6 d. norintieji jaukiai praleisti vakarą ir susipažinti su jaunuju teatralų kūryba rinkosi į VDU Menų centre vykusį festivalį „Teatras fojė“. Festivalis išsiskyrė spektaklių pateikimo koncepcija – minimalios dekoracijos, jokios scenos ar uždangos, tik aktorius ir čia pat esančius žiūrovus.

Festivali atidare jauniausia renginio dalyvę – kauniečių teatro trupę „Teatronas“ su spektakliu „Tik viena duota“. Atviras vidinio pasaulio atskleidimas – čia svarbiausias siekis; ne veltui spektaklis pradedamas garsiu vieno aktoriaus pareiški mu: „Būsiu sąžiningas.“ Spektaklyje nagrinėjamos jaunam žmogui aktualios problemos, ne kartą nuskamba klausimai: kas aš esu? Ką reiškia būti atviram ir ar galiu toks būti pats sau ir kitiemis?

Svarbiausia, spektaklį jungianti gija – meilė; ji susieja visus veikėjus ir jų jausmus – baimę, pyktį, neapykantą.

VDU akademinių teatro trupė pri statė spektaklį „Didelio miesto ma-

žu žmonių nutikimai“ pagal Danilio Charmsą apskrymų ir apysakų rinkinį „Nutikimai“. Jaunieji teatralai siekė perteikti 4-ojo dešimtmečio SSRS būti ir atmosferą, pasakodami juokingai graudžias istorijas, kuriuos nutinka eiliniams didmiesčio žmogeliams ir sudrumscia jų kasdienybę. Tai kraupiai juokingi, absurdiski ir groteski nutikimai, kurių centre atsiduria vyresnio amžiaus personažai. Galbūt dėl to, kad pats D. Charmsas kartą prisipažino, jog seniū tiesiog neapkenčia.

Siuolaikinio šokio grupės „Flow'in“ spektaklyje „Atspin-džiai“ susipynės jūdesys ir muzika buvo priemonės, padėjusios giliinti į žmogaus vidų, siekiant rasti atsakymą į klausimą: kas aš esu? Spektaklyje žmogus atrodo sudėtinga, daugiaspalvė ir nevienalytė asmenybė, kuriai savęs pažinimo paieškos nėra paprastos, jos lydimos pakilimų ir nuopuolių, džiugesio ir nu-sivylimų.

Kovo 6-ąją festivalį pratęsė Vilniaus universiteto teatro trupės „Minimum“ spektaklis „Duonos padau-ginimas“. Jaunieji aktoriai pateikė neįprastą ir originalią Evangelijos pagal Morkų išstraukos, pasakojančios istoriją, kaip Jėzus su penkiais

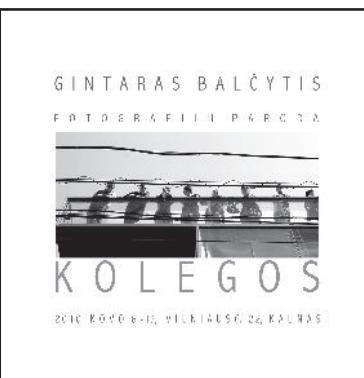
kepaliukais duonos ir dviejų žuvimis pamaitino penkių tūkstančių alkano žmonių minią, traktuotę. Veiksmas perkeliamas į šiuos laikus, ir šypsena keliantys mažo provincijos miestelio gyventojai tampa biblinės istorijos duonos valgytojais, o jaunas kunigas – visų jų maitintoju. Tai žmogaus kovos su vidiniais demonais, ydomis istorija. Visgi tos kovos čia maža, o gal ji visai negalima, jei pats kunigas prisipažista, kad abejoja Dievo buvimu.

Festivali užbaigė Vilniaus pedagoginio universiteto „Dramos studija“. Jos nariai padovanavo keletą dainų ir linksma, nuotaiką gaida nuoširdžiai padékojo žiūrovams ir VDU Menų centro astovams, suorganizavusiems šį renginį.



Architektas fotografuoja kitus architektus, nes projektuoti jų paprasciausiai negali. Lietuvos architektų sąjungos Kauno skyriaus parodų salėje veikia architekto Gintaro Balčytis fotografijų paroda „Kolegos“. Joje – daugiau nei 60 lietuvių architektų portretų.

Kaip teigia parodos autorius, fotografijų paroda „Kolegos“ skirta jau nuotraufojantiems ir dar savo



eilės laukiantiems kolegom – architektams. „Atsiradus tinkamai progai pasidalinti keliausdešimčia per pasta-rusios penkerius metus padarytų kadru, negalėjau šia galimybe nepasinaudoti. Fotograuodamas atradau, kad fotografija ir architektūra yra labai artimos sritys, kurių pagrindas – proporcijos, sviesa, kompozicija, erdvė. Visgi rengdamas šią parodą supratau, jog fotografuoti nėra sunku. Sunku nuotraufojoti taip, kad tai būtų verta rodyti viešai.“

Papildės šią kolekciją naujomis nuotraukomis, architektas tikisi išleisti architektų portretų fotografijų albumą.

Kaip ir kasmet, Kauno apskrities

viešosios bibliotekos ir Kauno valstybinės filharmonijos erdves užpildė Kauno dailininkų klubų „Sfinkas“ ir „Meno sparnai“ organizuojama dailės paroda „Atgimimas“, skirta Vasario 16-ajai ir Kovo 11-ajai paminėti. Šie metai ypatingi – švenčiamas ne tik Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dienos 20-metis, bet ir „Atgimimo“ parodos 15 metų sukaktis. Parodos apimtis nemažėja. Kiekvienas dalyvaujantis menininkas – o jų šiemet net 89 – pristatė parodai iki trijų darbų. Dauguma menininkų dalyvauja jau ne pirmą kartą, todėl iškūrimiaus lankytai galį stebeti, kaip kinta auto-rių darbų stilus, idėjos. Daugelis stengiasi pateikti naujausius kūri-nius, tačiau atsiranda ir nusprendu- sių eksponuoti senesnius, parodyti ankstesnį aš, galbūt dar nematy-tą, visiškai kitokį... Šventiniame parodos pristatymo renginyje komisi-ja įteikė apdovanojimus. Pagerbt i- gamečiai parodos dalyviai ir laureat-ai – šiemet 70-mečio jubiliejų šven-čiantis grafikas Romualdas Čarna bei 80-mečių sutikės skulptorių Le-onas Strioga.

Parengė Evelina VOITIECHOVIČIŪTĖ ir Audrone MEŠKAUSKAITĖ

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Uždaras ratas“



Gediminas JANKAUSKAS

Antradienį, kovo 23 d., Kitokio kino klube bus rodomas kriminalinis trileris „Uždaras ratas“, kurio siužetą sudaro istorija apie armėnų mafiją, giliai įleidusią šaknis į prancūzišką žemę.

Filmą pradedantys dokumentiniai kadrų primena apie XX a. pirmoje pusėje armėnų tautą ištikusią tragediją. Gelbėdamiesi nuo Turkijos vykdomo genocido (kurio, beje, ir dabar daugelio šalių politikai nenori pripažinti) vieni armėnai bėgo į Rytus, kitie pavyko pasiekti Europą. Taip Prancūzijoje atsidūrė Malakianų šeima, kurios vardas dabar kelia daug rūpescių šios šalies policijai. Mat pirmosios armėnų emigrantų bangos pa-

likuonis Milo Malakianas (jį suvaidino tikras kriminalinio kino asas Jeanas Reno) seniai vadovauja pietų Prancūzijoje įsitvirtinusiam kriminaliniams klanui. Kovoti su šia pavojin- ga etnine grupuote labai sunku, nes armėnų mafiozai vengia kontaktų su svetimaisiais, todėl į jų gretas neįmanoma infiltruoti policijos agentų.

Malakianų klanas – tai tikras uždaras ratas, ir šios aplinkos ribų niekam nevalia pažeisti. Cia saugu, kol kiekvienas paiso taisyklių ir žino sa- vo vietą kriminalinio verslo hierarchijoje. Ir, žinoma, reikia be jokių išlygų paklustyti piramidės viršuje esančiam „krikštėviui“. Tik tokiu būdu galima išsaugoti monolitinę organizaciją ir imtis rimtų darbų.

Jau nuo pirmųjų scenų filmo au- toriai pabrėžia dvi grėsmes, iškilusias Malakianų klanu vienybei. Policija telkia jėgas kovai su neįveikiamu organizacija ir ieško naujų veiksmin- gos atakos priemonių. Bet ir pačios mafijinės grupuotės viduje brėsta di-

džiulis konfliktas. Daug kam nepatinka „krikštėvi“ Milo žiaurumas, neretai peržengiantis visas žmogiškuos rūbas ir tampantis tik aklai sa- viškiu įbauginimo priemone. Nepatinka tévo veiksmai ir Milo sūnui Antonui. Romantiškos sielos vaikinas trokšta ištūkti iš musikaltimų pasau- liu ir gyventi su mylima mergina, ne- priklausančia uždaram ratui. Tėvas, žinoma, tokį planą palaiminti visai neketina. Jis planuoja „amžiaus apiplėšimą“, po kurio tikisi perduoti va- džias Antonui. Bet šimtų milijonų eurų verta afera tampa lakmuso popie- rieliu, kuris apruočina svarbiausią fil- mo konfliktą. Jį režisierius Laurentas Tuelis apibréžė taip: „Retai nuo šei- mos atskirkirama raimiai: mano filme durys netrankomos, bet aidi pistoleto šūviai. Sprendimai randami ne kartu žvejant, vaikščiojant miške ar va- karieniuojant. Kartu vykdomas apiplėšimas padeda tévui ir sūnui suvokti, kaip stipriai pašliję jų tarpusavio santykiai.“

Savaitgalis prie televizoriaus



Nuotykiai, romantika ir siaubas

Gediminas JANKAUSKAS

Iš amerikiečių galėtume pasimokyti patriotizmo ir sugebejimo kiniu priemonėmis skeleisti masėmis pargarbą savo šalies istorijai. Net žiūrėdami nuotykių filmus JAV piliečiai pramoga suderina su naudingomis žiniomis apie senovę. „Kodas: L.O.B.I.A.I“ (penktadienis, 20.10 val., TV3) – tai Indianos Džounso tipo dinamiškas nuotykių reginys, kuriame į vieną krūvą suversti visi pramoginio kino atributai: mistinės paslapstys, pasakiški lobiai, praeities šméklos, kilnūs he-rojai ir spalvingi piktadariai. Archeologas Benas Franklinas Geitsas (aktorius Nicolas Cage'as) išsiruošė į pavojingą žygį: jis tikisi surasti legendinį Tamplierių ordino ritierių lobį, kurio nesėkmingesnai ieškojo Beno tévas ir senelis. Pasirodo, ši lobį kitados paslėpė ne kas kitas, o pirmieji JAV prezidentai

bicijas nugalėjusi draugystė net ir pralaimejimo akimirką sugeba pa- versti triumfuojančią pergale.

Kriminalinėje dramoje „Dingti iš akių“ (penktadienis, 22.45 val., TV3) plėškis virtuoza Džekas Foulis (aktorius George'as Clooney) pagaliau priėjo liepto galą ir atsidūrė už grotų. Tačiau kalėjime jis ilgai neužsibūna, nes ištikimas draugelis Badis padeda jam vėl atsidurti laisvėje. Bičiuliai planuoja išvykti dar vieną apiplėšimą. Bet jų kelyje išdygsta pašėlusis policininkas (ją suvaidino seksualioji Jennifer Lopez).

Ko gero, ryškiausias savaitgalio filmas – dviem „Oskarais“ ir dar 57 prizais apdovanota drama „Bus kraujo“ (šeštadienis, 22.00 val., TV3), sukurta pagal JAV literatūros realisto Uptono Sinclairo romaną „Nafta“. Matyt, ne veltui savo filmo pavadinime juoduoju žemės auksu dažnai vadinanči purviną

skystį režisierius Paulas Thomas Andersonas keičia visai kita substancija, pulsuojančia žmonių gyslose. Tai biblines asociacijas žadi-nanti epinė istorija apie triumfą ir žlugimą, godumą ir žiaurią ambiciju kainą, kurią savo kailiu patyrė amerikietiškai svajonę pagauti pa- nūdės Danielis Pleinvju (jį virtuo-ziškai vaidina britų aktorius Danie-lis Day-Lewisas).

Tikintiesiems savo antrają pusę susirasti virtualioje interneto erdvėje skirta romantinė komedija „Atostogos“ (šeštadienis, 22.00 val., LNK). Vargu ar kada realiam gvy- venimė būtų susitikios Beverli Hilse nuosavoje viloje gyvenanti Amanda ir angliskos provincijos miestelyje vargstanti žurnalistė A-irisė. Tačiau apsilankiusios tame pa- ciame interneto tinklalapyje, abi merginos nusprendžia pasikeisti sa- vo namais. Ne visam laikui, žino- ma, o tik atostogoms. Taip aukštuo- menės liūtė patenka į purviną už- kampį, o meile nusivylusi intelek- tualė pasinera į saulėtos Kalifornijos prabangą.

Sekmadienį tuo pat metu dėl žiūrovų simpatijų varžysis du veiksmo kino herojai. Arnoldo Schwarzeneggerio suvaidintas ug- niagesys Gordonas Briueris dramoje „Kerštas“ (21.30 val., LNK) keršys teroristams, nužudžiusiems jo žmoną ir penkiametį sūnų šalia Kolumbijos pasiuntinybės, o Nicolas Cage'as filme „Dingti per 60 sekundžių“ (21.15 val., LTV) de- monstruoja svetimų automobilių nuvarymo technologijas. Pradžioje „Memfiu“ pramintas avantiūristas Rendalas vogs jam patikusius „ratus“ dėl kaifo, bet vėliau savo amatą bus priverstas skirti kur kas kilnesniams tikslui – kad išgelbėtų mafijos tinkleose įstigusį broli.

Tiem, kurie sekmadienio naktį nebijo sapnuoti košmarų, reko- menduojame žiūrėti „Raudonąjį drakoną“ (23.40 val., LNK). Tai jau trečiasis trilogijos apie Hanibalą Lekterį filmas, bet jis néra „Eriukų tylėjimo“ ir „Hanibalo“ tėsinys, o šiuo trilerių priesistorė. Joje agentės Klarisės Starling funkcijos perduotos FTB agentui Vilui Grehemui (aktorius Edwardas Nortonas), kurio déka pavojingas maniakas Lekteris atsidūrė geriau už kalėjimo kamerą įrengtoje psichiatrijos ligoninės pala- toje. Tačiau už šį žygdarbį narsuo- liui teko paaukoti karjerą. Tiesa, neilgam, nes po trijų metų Grehemui siūloma grįžti į tarnybą ir gaudyti dar vieną žudiką, palie- kantį savo aukų kūnuose ryškias iškandimų žymes.